

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Sevdâ Keskin

Arş. Gör. Şeyma Kuş

Arş. Gör. Nil İrem Saray Çelikkol

**ULUSLARARASI DENİZ HUKUKUNA İLİŞKİN
YARGI KARARLARINA HAKİM TEMEL İLKELERİN
TÜRK DENİZ HUKUKUNA ETKİSİ**

**KAPANIŞ ÇALIŞTAYI
KİTABI
2026**

EDİTÖRLER

Dr. Öğr. Üyesi Sevda KESKİN

Arş. Gör. Şeyma KUŞ

Arş. Gör. Nil İrem SARAY ÇELİKKOL

**ULUSLARARASI DENİZ HUKUKUNA İLİŞKİN
YARGI KARARLARINA HAKİM TEMEL İLKELERİN
TÜRK DENİZ HUKUKUNA ETKİSİ**

KAPANIŞ ÇALIŞTAYI KİTABI

PÎRÎ REİS ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

**Uluslararası Deniz Hukukuna İlişkin Yargı Kararlarına Hakim Temel İlkelerin
Türk Deniz Hukukuna Etkisi – Kapanış Çalıştayı Kitabı**

Editörler:

Dr. Öğr. Üyesi Sevda Keskin

Arş. Gör. Şeyma Kuş

Arş. Gör. Nil İrem Saray Çelikkol

© Copyright 2024, Pîrî Reis Üniversitesi

Her hakkı saklıdır. Bu kitabın hiçbir bölümü, yayıncının izni olmadan hiçbir biçimde
veya yöntemle çoğaltılamaz.

E-ISBN: 978-625-98546-5-6

Mart, 2026

SUNUŞ

123K801 numaralı “*Uluslararası Deni Hukukuna İlişkin Yargı Kararlarına Hâkim Temel İlkelerin Türk Deniz Hukukuna Etkisi*” başlıklı TÜBİTAK projemizin Kapanış Çalıştayı, Proje kapsamında ulaşılan sayısal ve akademik analizleri paylaştığımız Çalıştay ve ileride yeni fikirlere ve tartışmalara vesile olması için öngörülen Panel oturumlarından oluşmuştur. Söz konusu Kapanış Çalıştayı, projenin temel amaçlarından biri olan geçmişten günümüze Türkiye’nin deniz hukuku sorunları ile Türk deniz hukuku politikaları kapsamında gerçekleşmiştir. Bu amaçla alanında uzman akademisyenler, uygulamacılar ve araştırmacılar davet edilerek konu hakkında kapsamlı tartışmalara yer verilmiştir. Elinizdeki çalışma, çalıştayda yer alan açılış konuşmaları, sunumlar, oturum başkanları ve panelistlerden birebir teyit alınarak oluşturulan konuşma metinlerinden oluşturulmaktadır. Bu şekilde çalıştaya katılamayan ancak konuyla hedef kitlede yer alan gruplara ve tartışmalara sonradan katkı sunmak isteyen herkese ulaşmak amacımız yerine getirilmiştir.

Proje sürecinde ve projenin tamamlanmasında emeği geçenlere edilen teşekkür aşağıdaki konuşma metinlerinde yer almaktadır. Ancak sabır ve sebat gerektiren uzun soluklu projeler ve çalışmalarda kıymeti daha iyi anlaşılan, iyi niyetli ve çalışkan yol arkadaşları ile iki yıllık kapsamlı bir projenin tamamlanmasının haklı gururunu yaşadığımızı ifade etmek gerekir. Bu süreçte projemize önemli katkılar sunan sevgili öğrencilerimiz Ezgi Nisa Kılıç ile Gizem Artar’a ve her etkinliğimizde bizlere destek olan Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Kulübü öğrencilerimize teşekkür ederiz.

Bilime, akademiye ve hayatın her alanına zarafetle katkı sunan kadın meslektaşlarım ile üretmeye devam etmek niyeti ve dileğiyle...

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Sevda Keskin

Araş. Gör. Şeyma Kuş

Araş. Gör. Nil İrem Saray Çelikkol

Mart 2026-İstanbul

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 123K801 Numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK’a teşekkürlerimizi sunarız.

This study was supported by Scientific and Technological Research Council of Türkiye (TUBITAK) under the Grant Number 123K801. The authors thank to TUBITAK for their supports.

123K801 Nolu Tübitak Projesi

**ULUSLARARASI DENİZ HUKUKUNA İLİŞKİN YARGI
KARARLARINA HAKİM TEMEL İLKELERİN TÜRK DENİZ
HUKUKUNA ETKİSİ KAPANIŞ ÇALIŞTAYI**

-PROGRAM-

21 Ocak 2026

Yer: Pîrî Reis Üniversitesi

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Emekli Oramiral Metin ATAÇ

Pîrî Reis Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi

Prof. Dr. Nafiz Arıca

Pîrî Reis Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Ceyda SÜRAL EFEÇİNAR

Pîrî Reis Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Sezer ILGIN

Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

DAVETLİ KONUŞMACI

Prof. Dr. S. Enis TULCA

Galatasaray Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi

ÇALIŞTAY

“Uluslararası Deniz Hukuku Kararlarına Hakim Temel İlkelerin Türk Deniz Hukukuna Etkisi”

Moderatör: Prof. Dr. Samim ÜNAN

Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Sevda KESKİN

Proje Yöneticisi - Pîrî Reis Üniversitesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

Arş. Gör. Şeyma KUŞ

Proje Araştırmacısı - Pîrî Reis Üniversitesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı

Arş. Gör. Nil İrem SARAY ÇELİKKOL

Proje Bursiyeri - Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı

PANEL

“Türk Deniz Hukukunun Mevcut ve Potansiyel Sorunları”

Moderatör: Prof. Dr. Sezer ILGIN

Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Emekli Oramiral Metin ATAÇ

Pîrî Reis Üniversitesi Müttevelli Heyeti Üyesi

Prof. Dr. S. Enis TULCA

Galatasaray Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Sevda KESKİN

Proje Yöneticisi - Pîrî Reis Üniversitesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

Dr. Mustafa BAŞKARA

Ankara Üniversitesi Deniz Hukuku Ulusal Araştırma Merkezi Müdürü

123K801 NOLU T B TAK PROJES 
“ULUSLARARASI DEN Z HUKUKUNA İLİŐK N YARGI KARARLARINA
HAK M TEMEL İLKELERİN TÜRK DEN Z HUKUKUNA ETKİSİ”
KAPANIŞ ÇALIŞTAYI

21 Ocak 2026

Pîrî Reis Üniversitesi

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Sunucu:

Pîrî Reis Üniversitesi Hukuk Fak ltesi ve Deniz Hukuku Uygulama Araştırma Merkezi ile  ğrenci kulüplerimiz DEKAT ve Deniz Hukuku Kulübü iş birliği ile düzenlenen 128K801 Nolu Uluslararası Deniz Hukukuna İlişkin Yargı Kararlarına Hakim Temel İlkelerin Türk Deniz Hukukuna Etkisi konulu çalıştaya hepiniz hoş geldiniz. İlk olarak açılış konuşmalarını yapmak üzere Pîrî Reis Üniversitesi Mütevelli Heyeti  yesi Emekli Oramiral Metin Ataç’ı kürsüye davet ediyorum.

Pîrî Reis Üniversitesi Mütevelli Heyeti  yesi Emekli Oramiral Metin ATAÇ:

Günaydın. Sayın Rektör, Sayın Harp Okulu Komutanı, Sayın DEHUKAM Başkanı ve bütün hocalarımı saygıyla selamlıyorum. Böyle bir  alıŐtay beni son derece mutlu etti. Geçtiğimiz aŐaęı yukarı iki hafta önce Galatasaray  niversitesinde bir deniz hukuku konferansında beraberdik. Hasan Bora Hoca organize etti. Çok başarılı bir deniz hukuk konferansı oldu. Hemen akabinde Sezer Hoca yeni dekanımız Ceyda Hoca ve Sevdâ Hoca böyle bir  alıŐtay planladılar. Hayatî derece önemli bu  alıŐtay. Tabii bu  alıŐtay ile biz birdenbire deniz hukukuna çözüm getireceğiz diye bir Şey yok. Yıllardır çözümlenmemiŐ bir sürü konu var deniz hukukuyla ilgili. Çözümsüzlük, çözümdür diye ge iŐtirip gidiyoruz. Ama hazırlıklı olmalıyız. Sorunları gayet iyi teŐhis etmemiz

lazım. Geçtiğimiz hafta bir hukuk tarihi profesörüyle yemek yedik. Enteresan bir şey söyledi. Deniz hukuku ancak ve ancak hukukçular tarafından geliştirilir. O bakımdan bu tip çalıştaylar çok önemlidir. Deniz Kuvvetlerinin daha önce rahmetli Emekli Oramiral Özden Örnek zamanında böyle bir çalıştay yaptığını hatırlıyorum. O zaman çok kişi katıldı ama bir sonuç çıktı mı? Hayır, ama faydası oldu. Sorunu daha iyi öğrenmemize yardım etti. Denizde hukuk hep var. Romalılar Kartaca'yı yendikten sonra Akdeniz hakimiyetini elde ettiler. Hukuka ihtiyaçları vardı ve hukuku geliştirdiler. Ondan sonra Bologna'da bu elden geçirildi. Bologna esasları ve Avrupa hukukuna esas oldu. Daha önce hukuk yok muydu? Var. Ama iptidai hukuk. Bunu tarih profesörleri söylüyor. Osmanlıda hukuk yok muydu? Vardı. On beşinci yüzyıldan sonra ahitnameler var. Fas'ın Venedik'le ahitnameleri var. Memlûkler'in ahitnameleri var. Hukuka ihtiyaç var. Hukuk son derece önemli. Sayın Rektörüm, bu çalıştaylar bizim ufkumuzu açıyor. Dolayısıyla esasında çocukların, hukuk öğrencilerinin ufkunu açıyor. Şimdi ben Sezer Hocaları kıskanıyorum. Esasen Deniz Tarihi Araştırma Merkezini biz kurduk ama boynuz kulağı geçti. Her hafta bir etkinlik yapıyorlar. Ama biz de epey bir faaliyetler yapmaya başladık. Kardeş kuruluşunuz olarak sizi geçeceğiz merak etmeyin. Başarılarınızın devamını diliyorum. Ama son bir şey söylemek istiyorum. Sayın çok değerli rektörümüze de söyledim. Erken cumhuriyet, Atatürk Cumhuriyeti'nde Esat Mahmut Karakurt'un Bozkurt Lotus Davası'nda bir hukuk zaferi var. Biz bunun ismini bir sınıfa verilmesini istiyoruz. Veya bir yere, koridora bile versek razıyım ya. Yani neresi olursa olsun veyahut da bir çalıştayın ismini, Bozkurt çalıştayını yapalım. Hem Atatürk'ün ruhu şad olur. Bu hakikaten bir zafer. Yani cephede kazanılmış gibi bir zafer bunun ismini vermeyi çok isterim. Efendim fazla uzatmak istemiyorum. Başarılı, güzel çalıştay diliyorum ve bunun devamını diliyorum. Teşekkür ederim.

Sunucu:

Değerli konuşmaları için Sayın Emekli Oramiral Metin Ataç'a teşekkürlerimizi sunuyoruz. Şimdi ise açılış konuşmalarını yapmak üzere Pîrî Reis Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Nafiz Arıca'yı kürsüye davet ediyorum.

Pîrî Reis Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nafiz ARICA:

123K801 Nolu TÜBİTAK projesi kapsamında düzenlenen “Uluslararası Deniz Hukukuna İlişkin Yargı Kararlarına Hâkim Temel İlkelerin Türk Deniz Hukukuna Etkisi” başlıklı kapanış çalıştayının açılışında sizlerle birlikte olmaktan memnuniyet duyduğumu ifade etmek isterim. Bu vesileyle, Üniversitemize teşrif eden tüm katılımcılara hoş geldiniz diyor, saygılarımı sunuyorum.

1 Şubat 2024 tarihinde TÜBİTAK 3005 Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Yenilikçi Çözümler Araştırma Destek Programı kapsamında başlatılan söz konusu proje, uluslararası deniz hukuku alanında yargı kararlarına yön veren temel ilkelerin Türk Deniz Hukuku üzerindeki etkisini bilimsel bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamıştır. Projenin kapanış çalıştay, elde edilen bulguların değerlendirilmesi, akademik tartışmaya açılması ve ilgili paydaşlarla paylaşılması bakımından önemli bir aşamayı teşkil etmektedir.

Günümüzde bilimsel araştırmaların niteliğini artıran unsurların başında disiplinler arası yaklaşım ve yeni teknolojilerin etkin kullanımı gelmektedir. Bu bağlamda yapay zekâ uygulamaları, sosyal bilimlere dâhil olmak üzere pek çok araştırma alanında önemli katkılar sunmaktadır. Pîrî Reis Üniversitesi olarak yapay zekâ alanını kurumsal stratejik önceliklerimiz arasında konumlandırmakta; akademik ve idari personelimizin bu alandaki yetkinliğini artırmaya yönelik kapsamlı eğitim programları yürütmekteyiz. Bu kapsamda yakın dönemde gerçekleştirilen eğitici eğitimlerinin ardından uygulamalı eğitim süreçlerinin planlı biçimde sürdürülmesi öngörülmektedir.

Üniversitemizde yaklaşık üç yıl önce başlatılan Ar-Ge ekosistemi geliştirme çalışmaları somut sonuçlar vermeye başlamıştır. Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan 2025 İzleme ve Değerlendirme Raporu’nda üniversitemiz; araştırma bütçesinin yatırım bütçesine oranı bakımından Türkiye genelinde birinci sırada yer almıştır. Bunun yanında Web of Science kapsamındaki yayınlara yapılan atıf oranında ikinci, internet sitesi erişim oranında üçüncü, uluslararası iş birliği oranında altıncı, spor tesislerinden memnuniyet oranında dokuzuncu ve araştırma bütçesi büyüklüğü bakımından on üçüncü sırada yer almıştır. Söz konusu göstergeler, araştırma odaklı kurumsal dönüşüm sürecimizin güçlü biçimde ilerlediğini ortaya koymaktadır.

Bu başarıların elde edilmesinde başta araştırmadan sorumlu rektör yardımcımız olmak üzere, eğitim-öğretimden sorumlu rektör yardımcımıza, dekanlarımıza ve tüm akademik ile idari personelimize teşekkür ederim. Üniversitemizde inşa edilen araştırma ekosisteminin önümüzdeki dönemde daha nitelikli bilimsel çıktılar üretmeye devam edeceğine inanıyorum.

Göreve başladığımız günden bu yana ifade ettiğimiz üzere, Pîrî Reis Üniversitesi'ni araştırma ekosistemi bakımından öncü üniversitelerden biri hâline getirme hedefi doğrultusunda önemli ilerleme kaydedilmiştir. Önümüzdeki süreçte bu gelişimin sürdürülmesiyle, ilk aşamada dünyanın en iyi ilk 1000 üniversitesi arasında yer alma hedefimize ulaşılacağı değerlendirilmektedir.

Bugün sonuçları paylaşılacak olan bu projenin, uluslararası deniz hukuku alanındaki akademik literatüre katkı sağlamasının yanı sıra, ilgili kamu kurumları ve uygulayıcılar açısından da yol gösterici nitelikte çıktılar üreteceği düşünülmektedir. Bu yönüyle projenin, bilimsel katkısının ötesinde politika ve uygulama düzeyinde de değer taşıdığı açıktır.

Projenin yürütülmesinde emeği geçen araştırmacılara, katkı sunan kurum ve paydaşlara ve çalıştayın gerçekleştirilmesinde görev alan herkese teşekkür eder; çalıştayın bilimsel açıdan verimli geçmesini temenni ederim.

Saygılarımla.

Sunucu:

Değerli konuşmaları için Sayın Rektörümüze teşekkürlerimizi sunarız. Açılış konuşmalarını yapmak üzere Pîrî Reis Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Ceyda Süral Efeçinar'ı kürsüye davet ediyorum.

Pîrî Reis Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ceyda SÜRAL EFEÇINAR:

Sayın konuklar, kıymetli öğrencilerimiz, hanımefendiler, beyefendiler, Uluslararası Deniz Hukukuna İlişkin Yargı Kararlarının Türk Deniz Hukukuna Etkisini ele alan bu kapanış çalıştayında sizleri fakültemiz adına saygıyla selamlıyorum. Bugün burada, yalnızca bir araştırma projesinin sonuçlarını paylaşmak için değil; Ege Denizi

özelinde, uluslararası deniz hukukunun Türkiye açısından taşıdığı stratejik ve hukuki önemi akademik bir zeminde yeniden düşünmek için bir araya gelmiş bulunuyoruz. Değerli katılımcılar, Ege Denizi, Türk deniz hukukunun hem tarihsel hem de güncel olarak en yoğun sınıldığı alanlardan biridir. Türk–Yunan uyuşmazlıklarının geçmişı ve bugünü; kıta sahanlığı, deniz yetki alanları, adaların hukuki statüsü ve uyuşmazlıkların barışçıl çözümü gibi başlıklar üzerinden, uluslararası hukukun temel ilkeleriyle doğrudan temas hâlindeyir. Bu nedenle, Ege’ye ilişkin meseleler yalnızca diplomatik ya da siyasal düzlemde değil; uluslararası yargı kararları, içtihatlar ve doktrinsel tartışmalar ışığında, akademik titizlikle ele alınmak zorundadır. Üniversitelerde yürütölen bu tür çalışmalar, Türkiye’nin Ege’deki hukuki tezlerinin güçlendirilmesi, tutarlılığının ortaya konulması ve uluslararası hukuk diliyle ifade edilmesi bakımından hayati bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, öğretim üyemiz Dr. Öğr. Üyesi Sevdâ Keskin tarafından yürütölen ve TÜBİTAK tarafından desteklenen proje, uluslararası yargı kararlarında ortaya çıkan ilkelerin Türk deniz hukukuna etkisini sistematik biçimde ele alarak, Ege’ye ilişkin hukuki tartışmaların sağlam bir akademik zeminde yürütölmesine önemli katkılar sunmaktadır. Sözlerimi tamamlarken, Pîrî Reis Üniversitesi Hukuk Faköltesi olarak, deniz hukukunu üniversitemizin kurucu kimliğiyle uyumlu, stratejik bir uzmanlık alanı olarak görüyor; özellikle Ege Denizi ve deniz yetki alanlarına ilişkin çalışmaların artarak devam etmesini önemsiyoruz. Bugünkü çalıştay, bu yaklaşımın somut ve nitelikli bir örneğidir. Bu vesileyle, başta Üniversitemize ve Rektörlüğümüze, TÜBİTAK’a, DEHUKAM’a, projeye emek veren akademisyenlerimize ve katkı sunan tüm katılımcılara teşekkür ediyor; yapılacak tartışmaların hem akademik literatüre hem de Türk deniz hukukunun gelişimine değerli katkılar sağlayacağına inanıyorum. Hepiniz için verimli ve ufuk açıcı bir çalıştay diliyorum.

Sunucu:

Değerli konuşmalarınız için Sayın Dekanımıza teşekkürlerimizi sunuyoruz. Açılış konuşmalarını yapmak üzere Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer Ilgın’ı kürsüye davet ediyorum.

Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
Prof. Dr. Sezer ILGIN:

Değerli konuklar, değerli Rektörüm, değerli komutanlar, değerli meslektaşlarım, değerli öğrenciler, sizleri saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Müsaade ederseniz, önce, Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezinin neden ve hangi amaçla kurulduğu konusunda çok kısa bir açıklamayı takiben, bu toplantının konusunu oluşturan proje ile “Deniz Hukuku”na ilişkin projelerle ilgili genel görüşlerimizi ifade etmek istiyorum.

“PRÜ Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi” 05.11.2018 tarih ve 30586 sy. R.G.de yayımlanan yönetmelik ile kurulmuş olup, amacı; deniz hukukundaki gelişmeleri takip etmek, uygulamada görülen sorunları irdelemek, bunlara çözüm önerileri getirmek, Türk ve yabancı yargı kararlarını incelemek, değerlendirmek, deniz kamu ve özel hukuku alanlarında bilimsel araştırmalar yapmak, bu alanlarda uzman personel yetiştirilmesini sağlamak, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerle iş birliği yaparak “Türk Deniz Hukuku”nun gelişmesine katkıda bulunmaktır.

Bu amaçlar içerisinde, *“Deniz Kamu Hukuku” ve “Deniz Özel Hukuku” alanlarında bilimsel araştırmalar yapmak, bu alanlarda uzman personel yetiştirilmesini sağlamak*” özel bir önem taşımaktadır.

Değerli konuklar, “Deniz Kamu Hukuku” içinde yer alan, özellikle “Karasuları, Münhasır Ekonomik Bölge, Kıta Sahaneliği gibi, deniz yetki alanları konuları ile Türk Boğazları’nın Hukuku Statüsü, denizde “Seyir” ve “Asayiş Güvenliği” (Maritime Safety - Maritime Security) gibi konuların Türkiye için son derece önemli olduğu tartışmasızdır.

Bunun yanı sıra ülke ekonomisine büyük katkı sağlayan Türk Deniz Ticareti filosunun karşılaştığı çeşitli sorunlara ilişkin “Deniz Özel Hukuku”nun da Türkiye için büyük önem taşıdığı bilinmektedir.

Bu doğrultuda, “PRÜ Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi” gerek *“Deniz Kamu Hukuku”* ve gerekse *“Deniz Özel Hukuku”* alanlarında uzman hukukçular yetiştirmek üzere çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu toplantının konusunu oluşturan “*Uluslararası Deniz Hukukuna İlişkin Yargı Kararlarına Hakim Temel İlkelerin Türk Deniz Hukukuna Etkisi*” başlıklı 123K801 Nolu TÜBİTAK projesinin alınması ve bu projenin çok değerli genç hukukçuların özverili çalışmaları ile başarı ile sonuçlanması, “PRÜ Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi” için de son derece önemli bir gurur kaynağı olmuştur.

Zira, bu proje ile, uluslararası önemli yargı kararları sistematik biçimde Türkçeye çevrilerek, deniz hukuku alanında önemli ve kalıcı bir karar külliyatı oluşturulmuştur. Bu kapsamda, iki yıla yaklaşan titiz çalışma sürecinde 83 kararın hem çevirisi hem de analizi gerçekleştirilmiş, böylece uluslararası deniz hukuku ilkelerinin Türk hukukuna etkisini ortaya koyan kapsamlı bir bilimsel altyapı hazırlanmıştır. Proje yalnızca akademik çıktılar üretmekle kalmamış, kitaplar, sempozyumlar, öğrenci etkinlikleri ve uluslararası iş birlikleriyle, “Deniz Kamu Hukuku” alanının gelişimine de çok yönlü katkı sağlamıştır. Hamburg ve Lahey’de yürütülen saha çalışmaları ile yapılan kurumsal faaliyetler, projenin uluslararası görünürlüğünü ve etkisini de güçlendirmiştir. Tüm bu yönleriyle çalışma, deniz hukuku literatürüne değerli bir referans kazandıran, disiplinler arası niteliği güçlü ve örnek bir akademik proje olarak öne çıkmıştır.

Değerli konuklar, işbu projenin yanı sıra, bu toplantıyı fırsat bilerek, diğer faaliyetlerimiz ve “Deniz Hukuku Eğitimi” ile ilgili olarak da birkaç söz söylemek için birkaç dakikanızı almak istiyorum. Müsaade ederseniz,

Türk Deniz Hukuku’nun geliştirilebilmesi için “Deniz Hukuku”nun her iki dalında da yoğun çalışmak zorundayız. Zira, “*Deniz Kamu Hukuku*” ve “*Deniz Özel Hukuku*” bir bütündür. Türkiye’de de bir süre görev yapan büyük hukukçu Ernst Hirsh, de “*Deniz Kamu Hukuku*” ve “*Deniz Özel Hukuku*”nun ayrılmaz bir bütün olduğunu söylemiştir. Bu konuda birçok deniz hukukçusu da aynı görüşü paylaşmaktadır. Bir deniz hukukçusu, “*Ben özel hukukçuyum, kamu hukukundan, “Deniz Kamu Hukuku”ndan anlamam diyemez.*

Değerli konuklar, “Deniz Kamu Hukuku” içerisinde yer alan, deniz yetki alanları, Türk Boğazlarının hukuki statüsü, deniz güvenliği konuları Türkiye için son derece önemlidir. Bunun yanı sıra ülke ekonomisine büyük katkısı olan Deniz Ticaret

Filosu'nun dünyanın her yerinde karşılaştığı hukuki sorunlar da çok önemli. Bu konuda hem “Deniz Kamu Hukuku” alanında, hem de “Deniz Özel Hukuku” alanında Türkiye'nin ve Türk Denizciliğinin çıkarlarını savunacak, nitelikli hukukçuları yetiştirmek zorundayız. Ama bunu yeterince yapabildiğimiz söylenemez.

Birçok önemli konumuz olmasına rağmen, yeterince deniz hukukçusu yetiştiremedik. Bu konuya gereken önemi veremedik. Türkiye’de görülmesi gereken birçok deniz davasının lehimize birçok karar olmasına rağmen özellikle İngiltere’ye, yurtdışına götürülmesine engel olamadık maalesef.

Bildiğiniz gibi, birçok üniversitenin hukuk fakültelerinde, yıllardır. “Deniz Hukuku”nun “Deniz Kamu Hukuku” bölümü “Devletler Umumi Hukuku” içerisinde veriliyor. “Deniz Özel Hukuku’nun”, “Deniz Ticareti Hukuku” kısmı da, “Ticaret Hukuku” içerisinde veriliyor. Neden? Eleman yok diye. Yüze yakın hukuk fakültesinin çoğunda bu böyledir. Deniz Ticareti Hukuku” nu “Ticaret Hukuku” dersi içinde vermeyi tercih ediyoruz. Bir eğitim döneminde sadece “Ticaret Hukuku” dersi içinde; “tacir, ticari işletme, şirketler, kıymetli evrak, taşıma işleri, deniz ticareti” konuları bir arada. Görevli öğretim elemanı “Deniz Hukuku” alanında uzman mı? değil mi? bilmiyorsunuz. “Ticaret Hukuku” öğretim elemanın, “Deniz Ticareti” konusunu vermek üzere, dönemin sadece bir veya iki haftasında da birkaç saatlik süresi olabiliyor.

“Deniz Kamu Hukuku”na gelince, “Deniz Kamu Hukuku” da “Devletler Umumi Hukuku” içerisinde veriliyor. Bu kitabı örnek diye getirdim. Tübitak’ın tercümesini 2018 yılında bastırıldığı, “Uluslararası Hukuk” (Devletler Hukuku) kitabı. Malcolm Shaw tarafından yazılmış, çok önemli bir eser, bin sayfaya yakın (978 sayfa) ama, “Deniz Hukuku”na ayrılan bölüm sadece altmış beş (65) sayfa.

Oysa, 1896’da Bahriye Mektebi’nde, “Hukuku Umumiyyeyi Düvel” yani “Devletler Hukuku” dersi okutuluyor. Yine aynı yıl bir başka düzenleme ile “Hukuk-u Düveli Bahri”, yani “Deniz Devletler Hukuku” dersinin ayrıca okutulması talimatı veriliyor, günümüzden yüz otuz yıl önce.

Değerli konuklar, bildiğiniz gibi, Devletin deniz ülkesiyle bunun dışındaki deniz kesimi farklı hukuki rejimlere tabiidir. Denizlerdeki egemenlik ihtilafları da

yüzyıllardır sürmektedir. Hugo Grotius ve John Seldon'dan beri. Mare Liberum, Mare Clausum tezlerinden beri.

Bir Fransız hukukçu şöyle söylüyor.

The sea has always been lashed by two major contrary winds;

-the wind from the high seas towards the land is the wind of freedom;

-the wind from the land toward the high seas is the bearer of sovereignties.

The law of the sea has always been in the middle between these conflicting forces. (R.-J. Depuy, French jurist)

“Denizler, karşı, zıt yönlerden esen iki ana rüzgarın, sürekli etkisi altındadır.

-Açık denizlerden karaya doğru esen hürriyet, serbestlik rüzgarı,

-karadan açık denizlere esen egemenlik rüzgarı,

Deniz Hukuku da, daima, bu iki zıt gücün ortasındadır.

Deniz Hukuku iki gücün ortasında, arasındadır. Bir tarafta, yüzyıllardır kara ülkelerinin denize doğru gelen egemenlik iddiası var, diğer tarafta da ekonomisi güçlü ülkelerin karaya doğru, onların deniz alanlarını sınırlamak, daraltmak isteyen davranışı var. “Deniz Hukuku” işte, bu iki zıt gücün çarpıştığı yani, karadan açık denizlere, açık denizlerden de karalara doğru esen güçlü rüzgarların karşılaştığı yerdedir.

Bu alanda, devletler arasında ve uluslararası kuruluşlar nezdinde süren çalışmalar sonucunda, Sözleşmeler, konferanslar düzenlenmiş, konvansiyonlar imzalanmış, deniz yetki alanları belirlenmiş. Ancak, bu belirlemeler, coğrafi konumu icabı kritik durumda olan, elverişsiz durumda olan ülkeler için bazı eşitsizlikleri de getirmiştir.

Kuzey Akdeniz'de sorunlarımız var. Doğu Akdeniz'de sorunlarımız var. Fakültemizde de bu amaçla deniz hukukuna biraz fazla önem vermeye çalışıyoruz. DEHUKAM' 1 takiben üniversitemizde de Deniz Hukuku Uygulama Araştırma Merkezi” 2018’ de bu sebeplerle kurulmuştur.

Geçtiğimiz dönemde, “Merkez”in faaliyetleri içerisinde, yirmi dört ulusal, üç uluslararası etkinlik fakültemizle birlikte düzenlenmiş, altı İngilizce-Türkçe bilimsel kitap yayınlanmış ve dört yıldır Deniz Hukuku Dergisi muntazam olarak çıkarılmış olup, bu çalışmalar aksatılmadan sürdürülmektedir.

Değerli konuklar,

Bu dönemde Merkezin müdürü olarak başarı ile yıllarca görev yapan Prof. hc. Dr. Bülent Sözer Hocamızı rahmetle anıyor, mekânı cennet olsun diyorum. Prof. hc. Dr. Bülent Sözer’den sonra bu göreve gelen değerli hocamız Prof. Dr. Samimi Ünan hocamıza da değerli çalışmaları ve katkıları için şükranlarımızı iletmek istiyorum. Bugün, bu toplantıda görüştüğümüz proje kapsamında da değerli hocalarımızın önemli emek ve katkıları bulunmaktadır.

Sözlerime burada son verirken,

TÜBİTAK tarafından desteklenen 3005 Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Yenilikçi Çözümler Araştırma Destek Programı kapsamında yürütülen ve başarıyla sonuçlanan bu projede görev alan tüm arkadaşlarımıza, projeye destek veren başta TÜBİTAK olmak üzere, DEHUKAM yetkililerine, üniversitemize katkıda bulunan ve emeği geçen herkese ve bu toplantıya katılanlara ve katkıda bulunanlara, Deniz Hukuku ve Uygulama Araştırma Merkezi adına teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Sunucu:

Değerli konuşmaları için Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürümüze teşekkür ederiz.

DAVETLİ KONUŞMACI

Sunucu:

Davetli Konuşmacımız Sayın Prof. Dr. Enis Tulça'yı kürsüye davet etmeden önce kendisini kısaca takdim etmek isterim;

Prof. Dr. Enis TULÇA, Fransa Montpellier-Paul Valery Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü lisans mezunu olup aynı Üniversitede Ege Denizi uyuşmazlıkları üzerine Yüksek Lisans ve 1929-1945 yılları arası Türk-Yunan ilişkileri üzerine Doktora tezini yapmıştır. Akademik alanı Türk-Yunan ilişkileri ve Doğu Balkan ülkeleridir.

Tulça, 1999 yılından beri Galatasaray Üniversitesinde öğretim üyesidir. 2001 yılında Yunanistan'da Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü almıştır. 1997-1999 döneminde Dışişleri Bakanlığı SAM nezdinde yurt dışında arşiv çalışmalarına gönderilmiştir. 2002-2004 döneminde Unesco Ulusal komitesi İstanbul şubesi üyeliğinde bulunmuştur. Kendi akademik alanında 1996-2002 yılları arasında, 53. 55. 56. ve 57. Hükümetler döneminde eski Başbakanlardan Mesut Yılmaz'ın danışmanlığını yapmıştır. 2002-2007 döneminde Genelkurmay SAREM Dış uzmanı olarak görev yapmış ve İstanbul Deniz Akademisi'nde dersler vermiştir. 2006 yılında Doçent olmuştur. 2007-2013 yılları arasında Kültür ve Turizm Bakanlığında görev almış, Paris Büyükelçiliği Kültür ve Tanıtma Müşaviri, Ankara'da Tanıtma Genel Müdürlüğünde Uzman ve İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdür yardımcısı görevlerinde bulunmuştur. 2015-2018 yılları arasında Galatasaray Üniversitesinde İİBF Dekan yardımcılığı ve 2016'da bir dönem Dekan Vekilliği yapmıştır. 2018 yılında Profesör olmuştur. Türk-Yunan Forumu üyesidir. Üçü yabancı dilde beş yayımlanmış kitabı vardır. Fransızca, İngilizce, Yunanca ve Romence konuşur. Kendisini kürsüye davet ediyorum.

Galatasaray Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. S. Enis Tulça:

Sayın Rektör Hocam, Sayın Paşam, Sayın Komutanım. Pîrî Reis Üniversitesi'nin değerli öğretim üyeleri, Sayın Dekanım, Sayın misafirler, kıymetli öğrenciler. Böyle bir etkinlikte konuşmacı olarak bulunmaktan büyük onur duyuyorum. Hem Sevda Hocama hem Sayın Hukuk Fakültesi Dekanına çok teşekkürlerimi sunarım. Ben bir

siyasi tarihçiyim aslında. Ama yaklaşık yarım asır önce merakla, sonra üniversite tahsilimde daha bilgili ve yüksek lisansında artık bu konuya girerek ve daha ileriki zamanlarda da hasbelkader birtakım görevlerde bulunarak Türkiye Yunanistan arasındaki hukuki deniz hukukuyla ilgili sorunların siyasi, diplomatik ve askeri çerçevesini daha çok inceleyerek, tabii hukukçu değilim lisans itibariyle, ama böyle bir kariyerim oldu. Üniversitemizde de aslında İktisadi İdari Bilimler Fakültesi kadar Hukuk fakültesinde de dersler veriyorum. Şimdi bugün bu konuya şu sol taraftaki başlıklarla değineceğim, ama belki üçüncü kısmı bir sonraki oturumumuzdaki kısma saklarız. Çünkü daha çok orada hukuki boyutlar, yani orada benim sunabileceğim kısımlar, Yunanistan'ın Ege sorunlarına selektif yaklaşımı, tahkimname konusunda yıllardır uyuşamama, 1993'te yetki aşamasından Yunanistan'ın yargılama kısmından kendini çekmesi, casus belli, 1932 Ocak-Aralık belgeleri konuları var. Kardak krizi sırasında biliyorsunuz arşivlerden ortaya çıktı. Ama burada şimdi yukarıdan başlarsak aslında çoğu hukuka da dayanan hukukun yanından geçen ama doğrudan tabii 1976 Lahey tek taraflı başvurusu hariç Yunanlıların başka bir gelişme maalesef uluslararası hukuk katında olamadı Yunanlılarla. Ama dört tane önemli aşama var. Bunlar hep kriz-kriz dönemlerinin bir belki özelliği Türk Yunan ilişkilerinin, hemen akabinde bir kriz-barış sürecine giriliyor. O kriz-kriz dönemlerinde aslında dördünde de bana sorarsanız savaşın eşiğine gelindi. Bunlardan birincisi 1976 yazı Ege kriziydi. Daha öncesinde tabii 1975'te, Kıbrıs Harekatı'ndan bir sene sonra, yani Yunanlılar açısından baktığımızda Kıbrıs'taki neticeden dolayı bir eziklik, işte askeri yetersizlik ortamı vesaire var, diplomaside bir yerlere tutunmaya çalışıyorlar. 31 Mayıs 1975 Brüksel görüşmesinde, ki o zaman Daimî Delegeydi hem aile dostumuz hem üniversitemizin kurucularından rahmetli Coşkun Kırca'dan bizzat dinlemiştim hikayesini, Yunan tarafının bir tahkimname ile Lahey Adalet Divanı'na başvurabilme yakınlığı var o görüşmelerde. Bu hususu Galatasaray Üniversitesi'ndeki sunumumda da bir ay önce bahsetmiştim, arz etmiştim. 1976-1979 dönemi aslında Yunanistan'ın o 76 krizinden sonra Avrupa Birliği, Avrupa Ekonomik Topluluğu o zamanki adıyla, üyelik sürecinde Fransa'nın Valery Giscard d'Estaing'in desteğiyle 1975'te aday oldular. Türkiye'yle olan ilişkilerinde Batı'ya şirin gözükmek gayreti o aşamada ön planda idi. “Bakın benim Ege'de sorunlarım var Türkiye'yle ama ben Türkiye'yle ilişkilerimi Divan'a başvurma dahil belli bir mertebeye dostça iletmeye çalışıyorum”. Nitekim mesela

1978 ilginç bir yıldır Ecevit Karamanlis görüşmesi Montreux’de. Daha sonra 1978, birinci Paris, ikinci Paris görüşmeleri. O zaman Fransa’da üniversite birinci sınıftayım, meraklıyım derse gitmeyip heyete otele gittim. Otelde tanıdık diplomat varsa işte nasıl geçiyor görüşmeler, ne oluyor falan gibi takip ederdik bir arkadaşım. Mesela ilginçtir 1978 birinci Paris, ikinci Paris görüşmelerinde Yunanistan ilk defa şu mevkide, yani Limni’nin güneyinde, Midilli’nin güneyinde ve bir de şurada batıya doğru Türkiye’nin de deniz yetki alanları olabilir, bir böyle koridor gibi tıpkı o Saint Pierre Miquelon davasında Kanada ile Fransa arasında olduğu gibi, bir hattı kabul edebiliriz görüşündeydi Yunan heyeti ile orada 78 yılında, 79’da da bu diyalog devam etti. Amaç ne? 1 Ocak 1981 sabahı Avrupa Ekonomik Topluluğuna girene kadar, Türkiye’ye olan meseleleri, Kıbrıs için o zaman tabii hemen bir şey yapamadılar, ama bu konuda en azından diyalog ortamında ve barışçı bir uzlaşıcı görüşme içinde gözükme. Hatta ben onu o zamanki müsteşar Theodoropoulos’a sormuştum. Sayın Müsteşar, Sayın Büyükelçi dedim, bu konuyu böyle düşünüyorum. Tamamen haklısın dedi. Aynen dedi. Siyasetimiz oydu dedi. O yıllardaki o dönemin müsteşarı idi. Daha sonra, 87 Mart krizi biliyorsunuz, Ege’de yine petrol arama tıpkı 76 gibi. Bu arada tabii ilk başta şunu söyleyeyim, 1973’te şu bölgede Yunanlılar, eski enerji bakanı Eftimiadis o zaman, “biz uluslararası bir konsorsiyumla petrol alacağız” diye bir açıklama yapıyorlar. Ve akabinde petrol arama için bir Amerikan şirketiyle zannediyorum başlayacağı zaman ilk bu kriz gündeme geldi. Yani Ege meselesi orada başladı benim hatırladığım, bildiğim. 87 Mart’ta yine petrol arama meselesinden Ege’de, yine 76’ya benzer bir kriz ve işte gemilerin karşılaşması, Ege’de karşı karşıya gelmesi mevzu oldu. O zaman o kriz ilginç bir şekilde bitti. Birincisi, 1976’da Yunanistan’ın tek taraflı Lahey Adalet Divanı’na başvurusuyla bitmişti, netice alamadılar. İkincisinde de o zaman rahmetli Özal Amerika’da açık kalp ameliyatı olmuş. Doktorlar demiş ki, “bir uçuşta, yani böyle 12, 13 saatlik bir uçuşta Türkiye’ye dönmeyin, Avrupa’da bir yerde birkaç gün geçirin, aktarmalı dönün Ankara’ya”. Özal da Londra’da dört beş gün bir hotelde heyetiyle, ailesiyle konaklıyor. O sırada Mart 87 krizi patlıyor Ege’de. Ve üçüncü günü filan yani savaş çıktı çıkacak, gazetecileri kabul ediyordu odasında. Tabii gazeteciler işte en önemli konu kriz, ne olacak diye soruyorlar. Özal da diyor ki “onlar çıkmazsa biz de çıkmayacağız, yani onlar bize dokunmazsa biz de onlara dokunmayız” gibi bir söz söylüyor. İki saat sonra kriz bitti, Yunan gemileri çekildi, bizimkiler de çekildi.

Bitti sorun. Ama tabii sorun bitmedi, yani kriz bitti ama sorun devam ediyor aslında. Yani 87’de de öyle tamamlamıştı. Tabii 1996 Kardak Krizi, işte sekiz dokuz gün sonra, otuzuncu yılı, otuzu otuz bir Ocak’a bağlayan gece Gümüşlükten iki guruba ayrılan SAT komandolarımızın Kardak İkizce adalarının diğerine çıkıyorlar. Yani rahmetli İnal Batu’nun önerisiydi. Tansu Hanımla, Başbakanla toplantıdalar. Ne yapacağız? Yunanlılar bir küçük adaya diğerine çıkmış, bayrak dikmiş, bizimkiler bayrağı indirmiş diğer Türk bayrağı çekilmiş. Öyle bir süreç var. Yunan askeri çıkmış diğer adaya. İnal Bey de diyor ki “aynı adaya çıkmayalım, kara parçasına, sürtüşme olur yani savaş bile çıkabilir biz diğerine çıkalım” diyor SAT komandoları ile. Ve o gecenin hikayesi vardır. Amerikalılar arıyor Yunan Genelkurmay Başkanı’na diyorlar ki “hareket var orada”, yani “diğer adada mı” diyor Yunanlılar. “Yok” diyor Genelkurmay Başkanı. “Bizim orada kimsemiz yok” ama diyor “İkizce Adaları Kardak Yunan donanmasıyla çevrili, yani aradan kimse geçip çıkamaz oraya eğer Türk tarafını kastediyorsanız” diyor. Amerikalılar “Hayır, orada hareket var” diyor. Amerikalı yukarıdan görüyor tabii. Nitekim işte komandolarımızın, komutanımız ve diğer o kahramanların o gece Kardak’a çıkışı ve Clinton’ın da sabaha karşı ilk ateşi açan karşısında Amerika’yı bulur deyince, tabii iki tarafın da o şekilde olduğu konumda statükoyu koruma aşamasına geçmesi ama daha sonra da gelen emirlerle hem Yunan askerleri hem de o birlikte bulunmuş bir albay, denizci komutanımdan dinlemiştim, “en kötü hissiyat o kadar bin bir zorluk ve riskle çıktığımız o adadan ertesi gün öğlen gelen bir emirle geri dönmek oldu” demişti. Yani bu tabii askeri açıdan bir asker hissiyatıyla. Ama Kardak krizi neyi ortaya çıkardı? Bir yıl sonra, 1997 yılında Genelkurmay Başkanlığımızın çok güzel bir araştırmasıyla Ege’deki gri bölgeler, diplomatalar gri bölgeler diyor. Yani Uşi Antlaşması’ndan beri Büyükelçiler konferansı, Londra Konferansı, 1912-1913, daha sonra işte Lozan ve Paris 1947 ... Bütün bu antlaşmalarda bitişik adacık ya da işte yakın ada kavramıyla tarif edilen, ismi belirtilmeyen ama son aidiyeti Osmanlı’da ada ve adacıkların önce 152, sonra 156 tane dendi. Bu gri bölgeler meselesinin ortaya çıkışı. Yani burada belki Kardak’ta bir sorun oldu, ama Kuşadası civarında da biliyorsunuz en yakın yer Kuşadası. En yakın bir başka bölgede bu yine gri bölgeler meselesi yüzünden bir başka konumda Kardak benzeri bir sorun çok rahat çıkabilirdi. Dolayısıyla bu gri bölgeler tespitinden sonra Yunan tarafı aslında ben sadece Türkiye ile kıta sahanlığı için divana giderim diyordu

76'dan beri. Bir dönem bu gri bölgeler için de biz Divana gidebiliriz beyanı vardı. Ne zamanki 2004'te Karamanlis hükümeti geldi. Dediler ki "bir dakika, biz bu gri bölgeler için gideceğiz. Bu 156, 152 formasyondan 5 tanesini divan Türkiye'ye verirse biz bunu kendi kamuoyuna nasıl anlatacağım? Biz yokuz" dediler. İşte Karamanlis'in ilk Dışişleri Bakanı Moliviyatis, Gri Bölgeler konusundan çekti Yunanistan'ı. Bu bizim Türkiye'de bir konuşma, tartışma veya divana gitme konumuz değildir dedi. İşte hepsi Yunandır şeklinde. Tabii 87 krizinden sonra 88 Davos süreci oldu. Yani Ocak'ta Turgut Özal, Andreas Papandreou görüşmesi. Ki ben o Davos ekibi içinde vardım. Neden vardım? O da ilginç bir hikâye. O dönemin yani, otuzlu kırklı yılların iki dönem Atina'da büyükelçisi olan rahmetli dedemin bir hikayesinde Özal demişti ki, "Ben Andreas Papandreou'ya değişik bir hikâye anlatmak istiyorum. Sende ne var, anlat ne var?" diye sorunca dedim ki "Efendim, babası Yorgo Papandreou'yla Yunan hükümeti Alman işgalinden dolayı Kahire'de sürgünde. İsmet Paşa diyor ki Büyükelçiye, Atina'da elçiliğimiz kapandı, Ankara'ya döndünüz, burada oturmayacaksınız. Siz Kahire'ye gideceksiniz. Yunan hükümeti orada sürgünde. Görevinize orada devam edeceksiniz. Kahire Büyükelçisi Numan Tahir Bey'in yanında, Yunanistan Büyükelçisi olarak görev yapacaksınız. Çünkü hükümet orada, Kahire'de, Yunan hükümeti." O dönemin üç başbakanı vardır. Kırk bir kırk dört arası Yunanlıların üçüncü başbakanı Yorgo Papandreou ise, Andreas'ın babası. Dolayısıyla ilk bununla söze girmişti Davos'ta Papandreou'ya hatta basında da çıkmıştı. Özal'ın Papandreou'yu etkileyen öyküsü diye. İşte 88 Ocak Davos görüşmesi arkasından 88 Mayıs Papulyas - Yılmaz görüşmesi ve 1997 Temmuz Demirel-Simitis görüşmeleri tutanakları önemlidir ve matbu halini yanımda getirdim. Türkiye ile Yunanistan'ın aslında bugün de biraz uygulanan özel bayram günlerinde, özel dönemlerde askeri uçuş yapmama, birbirlerinden habersiz Ege'de inisiyatif almama, bazı, anlaşılamayan bölgeleri kitleme, yani donduralım diğer konularda devam edelim tarzında bir metindi bunlar. İki sayfalık diplomatik ve askeri ama önemli bir belgeydi 88. belgesi. Çünkü Yunanlılar ilk 1976 Bern mutabakatını Andreas Papandreou iktidara gelince 81'de yırtıp attığı için böyle bir belgenin Türk Yunan diyalogu içinde bulunması düşüncesi ile imzalanmıştı bu Papulyas Yılmaz mutabakatı. Ama tabii 96 Kardak Krizi sonrası da Papandreou- Cem dönemini getirdi. Bu sefer neydi Yunanistan'ın argümanı? Türkiye, Avrupa Birliğine aday aday olacak. Yani o yolda bir ilerleme olacak, çünkü

1999 Helsinki Aralık Zirvesi'ne Türkiye davet ediliyor. Aile fotoğrafına aday adaylığı durumu tescil edilecek. Bülent Ecevit rahmeti önce gitmek istemiyor. Çünkü 99 Helsinki belgelerinde açık. Dört ve dokuzuncu maddelerde galiba Ege sorununda “Ey Türkiye belirtilenleri yap ki konu ilerlesin. Barış için Kıbrıs için de yine Ey Türkiye! Sen Kıbrıs'ta şöylesin böylesin, işte çözüm için daha bir farklı yönle girmen lazım” şeklinde. Ecevit de demişti ki bunlar kriterdir. Ben gitmem demişti Helsinki'ye. Süleyman Bey o zaman, rahmetli Demirel gitseniz iyi olur telkinini yapınca Cumhurbaşkanı ve o gece Finlandiya Başbakanı Lipponen ikinci bir mektup yazdı Ecevit'e. Genel Sekreter, Avrupa Birliği'nin Portekizli diplomatı Xavier Solana onu sabahın dördünde Ankara'ya getirdi. Ertesi sabah Ecevit'e sundu. İşte bunlar kriter değildir. Türkiye'nin Helsinki'de olması bizim için büyük gururdur. Yeni bir dönem başlıyor. Kırk yıldır Türkiye, Avrupa Birliği AET'ye başvuru dönemleri oldu. 87'de başvurdu, 89'da ret aldı vesaire. O şekilde Bülent Ecevit gitti Brüksel'e ve Türkiye'nin aday adaylığı orada ilan oldu. İşte o sürede, 1999-2002'de, Kardak krizi sonrası Yunanistan'ın beklentisi, “benim bir argümanım var”. Nedir bu? Türkiye Avrupa Birliği yol haritasında ilerlemek için bazı ev ödevlerini yerine getirmek durumundadır. Bunları yaparken de biz Yunanistan olarak hem Ege hem Kıbrıs sorunlarında Hellenizmin doğrultusunda ne menfaat kazanabilirsek katkı olacaktır. Ha Türkiye Avrupa Birliğine tam üye olur olamaz bu kendi sorunudur. O yol haritası nasıl ilerler? O bizi alakadar etmez. Bunun sağlamasını nereden yaptık? 2000 Nice zirvesi Fransa dönem başkanı kürsüde, böyle mikrofonlar açık kalmış. AB Komisyon Başkanı yardımcısı ile konuşuyor. Diyor ki, ses duyuluyor. Diyor ki işte Romanya, Bulgaristan hani 1 Ocak 2007'ye düşünülüyor. Ama Romanya'da suistimal meselesi henüz halledilemedi. Yani bu tarihleri ötelesek mi, ne dersiniz? Bu oturumda bu konuşulsun mu falan derlerken hemen Papandreou koşuyor kürsüye. Aman diyor böyle yüksek sesle bu tarih ötelemelerini falan konuşmayın. Türkler de aday, tarih bekliyorlar. Yani bunları böyle uluorta konuşmayalım şeklinde. O zamanki diplomatlar yani Papandreou'nun o refleksinden bu argümanın Yunanistan için ne kadar önemli olduğunu anlamışlardı. Sonradan işte biliyorsunuz 2004 zirvesinde, 3 Ekim 2005 için müzakere tarihi başlangıcı aldık. Zaten İsmail Cem, Papandreou dönemi, 2002'de istifa etmesiyle bitti. Ama İsmail Cem'in de şöyle ilginç bir inisiyatifi olmuştu. Ve inisiyatif alabilen birisiydi benim görebildiğim kadarıyla. Özel kalem müdürü

Büyükelçi Engin Soysal'la yakın görüşüyorduk. Hatta bir gün Bakanlıkta kalemine gittim. Bak dedi. İsmail Cem ne teklif etti Yunanlılara? Dedi. Biz Ege sorunlarını çözmek için divana başvuralım. Divan'ın bunu inceleme süreci, kararı vesaire 6-7 sene sürer. 6-7 sene sonra ne biz burada oluruz ne sizin yetkilileriniz siyasi makamlarda olur. Ama bir şekilde bir divan kararıyla en azından birkaçı veya tamamı bu Ege sorunlarının çözülür. Divan karar vermiş olur. Yani biz karşı tarafa siz veya biz bir şey kabul ettirmiş olmayız. Çünkü Yunanlılara bugün de hiçbir Yunan yetkili Türkiye'yle bir barış metnin altına imza atacak nosyonunda değil bugün. Yani o mefhum yok. Dolayısıyla bu divan yolundan gelir ve Türkiye'nin önemli bir sorunu bu şekilde hallolmuş olur. Orada işte akşamüstü Engin'le çay içiyoruz. Altyazı geçti hemen televizyonda. Yunan Dışişleri Bakanı Pangalos İsmail Cem'in önerisini reddetmiştir diye. Zaten beklenen de buydu. Dolayısıyla öyle bir tasarrufu olmuştu rahmetli İsmail Cem'in de. Tabii daha sonra Doğu Akdeniz deniz yetki alanları meselesinde biliyorsunuz 2020 ya da 2021'de İki gemi bordolamıştı Doğu Akdeniz'de, Ege'nin güneyinde. Oradan bir sürtüşme durumu çıkmıştı. O dönem de zor bir dönemdi aslında Türk Yunan ilişkileri açısından. Onun arkasından da pozitif bir gündem çıkıverdi ortaya. 7 Aralık 2023'ta ekonomiden yola çıkalım dediler. Pozitif gündemde işte aman bir kriz olmasın diye. Askeri uzman değilim ama o tarihte muhtemelen son bir dönem, önemli bir süre, yani iki yıl boyunca askeri uçuşlar Ege'de zannediyorum daha az oldu ihlal olarak iki ülke işte diyalog halinde idi vesaire. Ama burada da bana sorarsanız Yunanistan'ın silahlanması devam ediyor. Bir böyle sulh dönemi. Yani Yunanistan'da şu fikir hakimdir. Askerin de diplomatin de siyasi yetkililerin de şunu bile düşünenler var. Türkiye zaman içinde çok güçlenecektir, ilk vuran biz olmalıyız. Dolayısıyla bu silahlanma da zaten yani Mustafa Kemal Atatürk'ün 1910'da Picardie Manevralarında söylediği gibi Fransa'nın silahlanmasın görüyor o zaman. "Bu kadar silahlanma sulh için olmaz diyor Mustafa Kemal Fransa'da Picardie'de. Benim de görüşüm, bu gidişat, silahlanma ne getirir? Pozitif gündem devam ediyor. 2025'te hiçbir şey olmadı. Mitsotakis Ankara'ya gelecekti, bir türlü gelemedi. Ertelendi, ertelendi. Güven artırıcı önlemlerin son toplantısı zannediyorum iptal oldu, gerçekleşmedi. Şimdi bir arka kapı diplomasisi var. Büyükelçi Çağatay Erciyes'le Atina'dan zaman zaman haberleşiyoruz. Bir gayret var ama nereye varacak? Tabii bu 2026 en az 2025 gibi kalır ümidimiz. Yani inşallah daha geri gitmez bu pozitif gündem süreci artılar gelir iki ülke

arasında. Tabii askeri boyut benim uzmanlığım değil ama 1993 Rum -Yunan askeri anlaşmasından beri Türkiye'ye karşı bir silahlanma var. Şimdi Türkiye'de deniyor ki efendim Rum tarafı ne kadar silahlanırsa silahlansın, bizi etkilemez, ilgilendirmez. Doğru ilgilendirmez. Ama Rum tarafı KKTC'ye karşı silahlanıyor, bize karşı değil ki. Yani Türkiye Yunanistan ilişkilerinde Ege'de bir maceraya Yunanistan'ın geçememesinin bir nedeni de yıllardır bizim KKTC'deki askeri varlığımızdır. O onu bloke etmiştir, kilitlemiştir. Uzun yıllar, yani yarım asır olmuştur, yarım asrı bile geçmiştir. Dolayısıyla Yunanistan, Türkiye'ye karşı, Rum tarafı da KKTC'ye karşı silahlanıyor son dönemlerde. Amerikalılar, Fransızlar, herkes orada, silah satış yasağı kalktı vesaire. Müthiş bir silahlanma dolayısıyla Yunanlıların hava kuvvetlerinde üstünlük sağlamak amaçları şimdi sanki biraz böyle bir noktaya doğru geliyorlar. Deniz Kuvvetleri'nde amaç donanmayı dengelemek. En azından, benim görüşüm, bize karşı. Kara Kuvvetleri'nde çok fazla şansları yok. Ama bu son Dedeoğlu silahlanmasında işte dendi ki doğrudur belki Rusya'yı konvansiyonel olarak çevrelemede NATO tarafından tamam güzel doğru. Köstence'de çok müthiş bir askeri varlık her geçen sene artıyor. Ama orada bana sorarsanız Dedeoğlu'ta yani Yunanlılarla bir kapışma anında amiyane tabiriyle Dedeoğlu'ta da bir askeri varlık var karşımızda. Çünkü Lozan'dan beri onların içindeki ukde biliyorsunuz Karaoğlu Bölgesi, Karaoğlu'ta tazminat isteniyor Yunanlılardan. Diyorlar ki paraya verin Türkiye'ye. Yok diyorlar paramız, o zaman toprak verin Türkiye'ye deniyor. İşte Midilli Adası konuşuluyor filan. Ona yanaşmıyor Yunanlılar. En sonunda o Karaoğlu bölgesi bugün Trakya Üniversitesi'nin güzel Sanatlar Akademisi'nin olduğu bölge, Türkiye'ye bırakılıyor. Şimdi tabii o bölge Meriç'in batısında. Yani bir çatışma anında bir nehrin geçerek bir savaşa girmek bir ülke için başka zorluk. Ama nehrin öbür tarafındaysa hali hazırda oradan ilerlemek başka bir kolaylık tabii. Yunanlılar da bunun farkında. Lozan'dan beri o onların hep tedirgin olduğu bir noktadır. Ege konularında işte söylediğim gibi belki daha sonraki oturumda Yunanlıların “sadece kıta sahanlığı ve deniz yetki alanlarını konuşurum. Başka hiçbir şeyi Türkiye'yle konuşmam” kartı diyelim diplomatik kartı her zaman geçerli. Şimdi silahlandıkça da tabii tıpkı 15 Mayıs 1919'da nasıl İzmir'e asker çıkarıldı veya 15 Temmuz 1974'te Sampson darbesi, şimdi Kıbrıs'ta böyle bir kendilerine paye biçmeye başladılar artık. Bizim de şuyumuz var, buyumuz var şeklinde gemilerin fotoğrafları vesaire. Algılama

operasyonları, algı şekilleri. Bunlar tabii hep olan, olacak şeyler. Ama bizim caydırıcılığımızın netice olarak her zaman yerinde ve etkin, yetkin olması lazım Yunanistan'a karşı. Şükrü Elekdağ'ın meşhur sözüydü Türkiye için 2,5 savaş doktrini 1998 de, o zaman Ateş Paşa sınıra gitti. Apo'yu Ey Suriye ya buradan çıkarırsın dedi. Apo çıktı Suriye'den. O 2,5'un 1'i Suriye ile savaş durumuydu, 0,5'i terördü zannediyorum, 1'i de Yunanistan'dı. Bence artık risk şimdi Batı'ya kaydı dolayısıyla son derece itinalı ve temkinli hem diplomasimizi sürdürmek durumundayız, askeri hazırlıklarımızı idare etmek durumundayız. Türk Yunan dostluğu 30'lu yıllarda Atatürk'ün döneminde çok değerli, çok önemli. Düşünün, Türkiye İran'da Yunanistan'ı temsil etmişti. Elçiliğimiz vasıtasıyla Yunan hükümeti talep ediyor. Orada Yunanistan'ı İngiliz Büyükelçiliği temsil ediyor. Memnun değiliz diyor. Sefaretimiz yok, Türkiye Büyükelçisi ilgilenebilir mi lütfen diyor Yunanlılar. Vatandaşlarımız var, İranlılarla evliler var, çalışan insanlar, iş adamları vesaire. Tahran Türk Büyükelçiliği ve Tebriz ve Urumiye Başkonsoloslukları beş yıl boyunca Yunanistan'ı İran'da temsil etti. Bu işi de yaptı. Dolayısıyla gelecek için bu pozitif gündemin tabii ki ekonomide, turizmde çok güzel gelişmeler var, devam ediyor, yatırımlar var. Ama bu siyasi katmanlarda, yani şunu hiç unutmayalım. Yunanistan'da bazı güç odakları bazen bir Başbakanı rağmen bir devlet aklına rağmen önyak olup birtakım işlere kalkışabiliyorlar. Örneğin Öcalan vakası. 1998'de ilk Atina'ya inişi, 2 Yunan Bakan organize etmiş. Ama tabii Simitis öğrendiğinde çıldırıyor. "Biz Avrupa Birliği üyesiyiz. Bu adamı burada siz ne yapıyorsunuz diyor bunu yollayın bir tarafa diyor. Ne yapacaksınız, yapın" diyor. Sonra İtalya'ya gitti biliyorsunuz İtalya'da 2 ay kaldı ondan sonra Yunanistan'ın Kenya Büyükelçiliği'nden çıktı cebinde Kıbrıs'ın pasaportuyla. Yani orada Başbakan Simitis bile, Kıbrıs Rum pasaportu demek lazım, Başbakan Simitis bile bir anda bilgisiz kalıyor o işin başlangıcında. Dolayısıyla bir askeri boyut, bir diplomatik boyutta her zaman kötü aktör var. Türk Yunan ilişkilerinde bunun gibi figürler muhalefeti kendi siyasetini sayın Fidan'ın geçen gün basın toplantısında söylediği gibi Yunan tarafında birtakım şeylere hangi irade ile imza atacaktır. Maalesef inisiyatif yok. Yani Meriç konusunda 1960'lardaki o Meriç talveg yatağı var. 1923'ten Lozan'dan beri beş altı kere kaymış sağa sola yatak fırtınalardan. Sınır kayıyor habire. Diyorlar ki ya şunu konuşalım işte neticeye varalım. Heyetler toplanıyor Enz' de Dedeğaç'ta zannediyorum işte konuşuluyor ediyor. Orada bile

Yunan tarafı aman biz bir şey imzalamayalım bir Atina'ya dönelim, görüşelim aramızda gelelim işte tekrar şey yapalım. Yani o meseleden geçtim Ege sorunlarını kıta sahanlığıyla ilgili filan, böyle bir basit sınır şeyinde bile bir türlü uzlaşa olmuyor. Böyle bir yapı karşısındayız. Ben süremi fazla aşmayayım. Tekrar güzide üniversitenize, sayın hocalarıma çok teşekkür ediyorum. Herkese saygılar sunuyorum.

Sunucu:

Değerli Konuşmaları için Sayın Prof. Dr. Enis Tulça'ya teşekkürlerimizi sunarız.

ÇALIŞTAY

“ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU KARARLARINA HAKİM TEMEL İLKELERİN TÜRK DENİZ HUKUKUNA ETKİSİ”

Sunucu: Değerli dinleyiciler, birinci oturumumuz başlamış olup oturum başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Samim Ünan’ı ve projenin yürütücüsü Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sevda Keskin’i, proje araştırmacısı Sayın Arş. Gör. Şeyma Kuş’u, proje bursiyeri Sayın Arş. Gör. Nil İrem Saray Çelikkol’u kürsüye davet ediyorum.

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Samim ÜNAN:

Sayın Rektörüm, Sayın Komutanlar, Sayın Dekanlar, kıymetli izleyenler. Bugünkü etkinliğimizin ilk oturum bir “çalıştay” olarak düzenlenmiş bulunuyor ve konusu da “Uluslararası Deniz Hukuku Kararlarına Hakim Temel İlkelerin Bizim Hukukumuzda Etkileri”. Uluslararası hukukun mevcut olduğunu kabul ediyoruz burada ve bizim hukukumuzda etki edeceğini düşünüyoruz. Uluslararası hukuk var. Fakat bazı ülkeler için var, diğerleri için ise yok gibi. Dünyadaki genel anlayış şu şekilde: Uluslararası hukuk süper güçler bakımından yok. Çünkü onlara yaptırım uygulanamıyor. Bu da uluslararası alanda tamamen “anarkik” (anarchic) bir sistemin söz konusu olduğu (yaptırım uygulatabilecek bir organın bulunmadığı) diğer bir anlatıyla, uluslararası hukuk kurallarının uygulanmasını denetleyerek bunlara uyulmasını sağlayacak bir üstün gücün olmadığı anlamına geliyor. Bununla birlikte insanın doğası da kural tanımazlığı kabul edemiyor. Süper güçlerin dışında kalan devletler, uluslararası hukukun mevcut olduğunu işte bu nedenle ısrarla dile getiriyorlar ve mevcut kurallara herkesin, süper güçler dahil, uyması gerektiğini söylüyorlar. O gayeye varabileceğimizi umarak ben şimdi sözü derhal kıymetli arkadaşlarıma bırakıyorum. Önce Sevda Keskin Hocamız açıklamalarda bulunacak. Kendisini tanıtmaya gerek olmadığını düşünüyorum. Çünkü daha evvel tanıtıldı. Buyurun Sayın Hocam.

Proje Yöneticisi Pîrî Reis Üniversitesi Doktor Öğretim Üyesi Sevda KESKİN:

Sayın Mütevelli Heyeti üyemiz, Sayın Rektörüm, Sayın Rektör Yardımcılarım, Sayın Dekanlar, çok kıymetli komutanlar. Bugün projemizin kapanış çalıştayı yapıyoruz. Hepiniz hoş geldiniz. Biz iki hatta üç yıllık bir sürecin sonuna geldik aslında. Çok etkinlik yapmaya da alıştık artık. Nasıl duracağız bu iki, üç ay etkinlik yapmadan bilmiyorum. Ama tabi ki DETAM ve DEHUKAM’la etkinlikler yapmaya devam edeceğiz. Bugün biraz bu serüveni özetlemeye çalışacağım. Zamanım kısıtlı ama en azından panel kısmında akademik tartışmalara biraz daha yer verebiliriz. Müsaadeniz olursa küçükten büyüğe bir teşekkürle başlamak istiyorum. Çünkü işin mutfağındaki ekip gerçekten bizim için kıymetli. Bu projeye yola çıktığım yol arkadaşım ve proje fikrini öne getiren Şeyma Kuş’a çok içten teşekkür ediyorum. Kendisi çok sağlam bir yol arkadaşı. Çok da başarılı olacağına inanıyorum. Bize sonradan katılan ve gerçekten çok büyük katkı sunan Nil İrem Saray’a da ayrıca teşekkür ediyorum. Tabii ki öğrencilerimiz Gizem Artar ve Ezgi Nisa Kılıç başta olmak üzere kulüp öğrencilerine de bugün bu etkinlikte ve organizasyonda yer aldıkları için çok çok teşekkür ediyorum. Tabii ki bu bir ekip işi. Bir projenin tamamı fakülteyle de yürüyor. Dekan Hocam Ceyda Hocama, kurucu Dekanımız Sezer Hocama ve hatta bugün kendini programımıza göre ayarlayan kıymetli Samim Hocam ve Mustafa Hocam, bütün fakülte hocalarıma çok teşekkür ediyorum. Tabii ki bize maddi ve manevi destek veren Rektörümüz ve Rektör Yardımcılarımıza, bütün Rektörlüğe de çok çok teşekkür ederim. Böyle iki üç yıllık bir serüvenin sonuna gelince biraz insan duygusallaşıyor da ama bir şeyi umarım layıkıyla yapabiliriz, “yapabilmişizdir” hissini yaşamak da güzel bir duygu.

Bugün on beş dakikalık kısa bir sürem var ama panel kısmında eksik kalan kısımları açıklamaya çalışırım. Burada benim değinmek istediğim, aslında projenin başında da, yani yola çıktığımız zaman, deniz hukukuyla ilgili kararların hem bir külliyatını oluşturmak, yani Türkçeye kazandırmak, hem de bunlardaki temel ilkeleri tespit etmek amacıyla idik. Yarın öbür gün Türkiye’yle ilgili bir dava olduğu zaman biz hangi ilkeleri esas alarak argümanlarımızı nasıl temellendirebiliriz? Bunu anlamak ve açıklamak amaçlı yola çıktık. Bu nedenle burada temel ilkelere bahsedeceğim. Ama yöntemler çok teknik olduğu için çok kısaca ismen değineceğim. Tabi ki daha çok

yetki alanlarını sınırlandırılmasıyla ilgili konulardan bahsedeceğim. Deniz hukukuyla ilgili meseleler çünkü çok kapsamlı. Biz bu projede Adalet Divanı, Sürekli Hakemlik Mahkemesi ve Deniz Hukuku Mahkemesi'nin kararlarını aldık. Ancak münferit hakemlik kararları da var. Yani iki devletin anlaşıp sorunu çözmek için gittiği hakemliklerde de çok önemli deniz hukuku ilkeleri teyit edilmiş durumda. Burada taraflar arasında, devletler arasında bizim borçlar hukukunda gabin dediğimiz bir kavram vardır. Yani aşırı faydalanma olarak geçen bir taraf çok zayıf, bir taraf çok güçlüyse bu anlaşma sonradan geçerli olmayabilir. Ama uluslararası hukukta bu çok geçerli değildir. Yani esas olan anlaşmadır. O zamanki siyasi durum, konjonktür onu gerektiriyorsa, devlet bunlara rıza gösterdiyse geçerlidir. Deniz yetki alanlarında da yine esas olan anlaşmadır. Hatta öyle ki anlaşma dediğimiz kısım da yine hakkaniyet ilkelerinden biridir. Şimdi burada öncelikle genel olarak sunumun konuları bunlar, ama bunlara bu kadar detaylı ve teknik konulara girmeyeceğim. Biraz kısa kısa bahsedeceğim. Hakkaniyet ilkesi ile başlayacağız. Çünkü bu deniz yetki alanlarıyla ilgili davalarda ilk olarak önümüze çıkan ilkelerden biri. Burada tabii ki hakkaniyet kavramı soyut anlamda direkt “adalet” kavramına denk gelmiyor. İngilizcede, daha doğrusu deniz hukuk kararlarında “*equity*” olarak geçiyor. Burada, hakkaniyet ilkelerinin uygulanmasını gerektiren bir hukuk kuralını uygulamaktır diye geçiyor. Kuzey Denizi kıta sahanlığı davalarında o dönem henüz 1982 sözleşmesi yok, 1958 sözleşmesi var. Kuzey Denizi kıta sahanlığı kararı aslında sözleşmenin de değişmesine, burada hakkaniyet ilkesinin aslında sözleşmeye girmesine de yardımcı oluyor bu nedenle yargı kararları çok önemli uluslararası hukukta. Yani aslında bazen kuralların katı bir şekilde uygulanmasını değil, esnetilmesini ve hakkaniyet neyi gerektiriyorsa onun yapılmasını gerektirebiliyor. Zaten bu da hukukun üstünlüğü olarak tanımlanıyor. Birtakım hakkaniyet ilkeleri de az önce bahsettiğim gibi anlaşmayla esas yapılması esastır. Ama hakkaniyet uyarınca coğrafyanın yeniden biçimlendirilemeyeceğini biliyoruz. Yani doğadan gelen eşitsizlikleri telafi etme gibi bir durumumuz yok. Hakkaniyet ilkelerinden biri budur. Tabii ki doğal uzantı var. Yani bizde deniz yetki alanı dediğimiz şey aslında karadan asıl toprak sahibiyse denize sınırınız varsa bu size hak sahipliği verir. Burada doğal uzantıda bu hakkın aslında önemli bir uzantısıdır. Bu nedenle bunu kapatmamak, kesmeme ilkesi de hakkaniyet ilkesidir. İlgili koşullara saygı, birazdan bunların ne olduğunu

söyleyeceğim ve devletlerin aslında hukuk önünde eşit olsalar ve eşit muameleye tabii olsalar da hakkaniyet mutlak eşitlik anlamına gelmiyor. Ve burada dağıtıcı adalet meselesinin söz konusu olmaması birtakım hakkaniyet ilkeleri olarak önümüze geliyor.

Diğer koşullar, ilkeler nelerdir? Hakkaniyet ilkesi diğer koşulların, yani mutlak katı bir eşitlik ilkesi dışında, devletlere ait özel hususların da gözetildiği koşullardır. Bunların başında coğrafya geliyor. Aslında burada kıyı coğrafyası dediğiniz zaman zaten hak sahipliğini sağlayan şey aslında coğrafyadır. Ama coğrafyanın aslında iki, işlevi var diyelim. Birincisi tabii ki siyasi coğrafya, yani fiziksel coğrafya. Denize kıyınız varsa ya da yoksa bir de açık denizde ama bu bir hak sahipliği sağlıyor. Ama burada tabii ki o egemenlik kavramı üzerinden siyasi coğrafyayı da biz esas alıyoruz. Yani özellikle adalar üzerindeki hakimiyet, anlaşmalar vesaire siyasi coğrafyayı da biz dahil ediyoruz. Sadece fizikseli değil. Burada zaten Libya-Malta davasında yine bu coğrafyanın ilgili koşul olduğu ifade edilmiş. “Bütün düzensizlikleri ve eşitsizlikleriyle doğa ne ise onu temsil etmektedir” diyor. Divan çeşitli davalarda sınırlandırma doğası itibariyle eşit olmayan durumu eşit hale getirmek değildir, diye vurgulamıştır. Burada jeolojik anlamda aslında yer bilimi anlamında dediğim gibi, hak kazanım esasına aslında yer veriyor. Burada bizim önümüzde jeoloji, fiziksel anlamda kara ülkesinin devamı. Özellikle kıta sahanlığı davalarında bu önemlidir. Bunun uzantısını oluşturduğu için kıta sahanlığı ve MEB gibi hakların bulunduğunu söyler. Ama burada özellikle bazen deniz yatağının belirli jeomorfolojik şekillerin bölgeyi tanımlayan ilgili koşul olarak sınırlandırma amacıyla göze alınacağını söylemiştir yine Tunus-Libya kararında. Yani burada bazen her iki tarafın da doğal uzantısıdır ama sınırlandırmada, jeolojide ayrı bir ilgili koşul olarak esas alınabilmektedir

Önemli ilkelerden biri ekonomik koşullar. Bunu devletler davalarda çok öne sürerler. Tarım ve maden kaynakları gibi. Örneğin Tunus/Libya davasında, Tunus Libya’ya göre göreceli olarak daha yoksul olduğunu, balıkçılığın milli ekonomiyi desteklediği, ülkenin varlığını devam ettirmesi için gerekli olduğuna dair iddialarda bulunmuştur. Ama Divan bunu ilgili koşul olarak dikkate almamıştır. Bugün fakir olan ülke yarın zengin olabilir demiştir. Ekonomik mülahazaların her bir tarafa ait kıta sahanlığının sınırlandırılmasına dikkate alınmayacağını söylemiştir. Ekonomik koşul ne zaman

ilgili koşul sayılıyor? Burada istisnai olarak şöyle söylemiştir Maine Körfezi davasında, “İlgili devletlerin nüfuslarının ekonomik refaha ve geçinmesi bakımından yıkıcı sonuçlar doğuracak ise, eğer bu açıkça hakkaniyete aykırı ise ancak ekonomik koşulları ben ilgili koşul olarak alıp sınırlandırmada dikkate alınabilir” diyor. Bunun dışında balıkçılık, denizcilik, savunma, petrol keşfi gibi konular bizim için ekonomik koşul sayılıp ilgili koşul olarak öne sürülemiyor maalesef. O ülkenin sınırlandırma konusunda kendisinin aleyhine olan durumun ekonomisine çok yıkıcı bir etki yaratmadığı sürece.

Sonrasında orantılılık koşulu var. Bu hem sonucun hakkaniyete uygunluğunu test etmek için kullanılan bir koşuldur hem de aslında bir ilgili koşuldur. Burada ikinci fonksiyon olarak biz değineceğiz. Kıyı hatlarının karşılıklı uzunluklarının değerlendirilmesi önem kazanıyor. Bu bizim biraz sonra da değineceğiz, Türkiye’nin de davalarıyla ilgili önemlidir. Libya-Malta davasında tarafların ilgili kıyıların uzunlukları arasındaki dikkate değer farkı esas almıştır. 24 mil uzunluğundaki Malta kıyısı ile 192 mil uzunluğundaki Libya kıyısı arasında bariz bir orantısızlığın olduğunu görerek Divan bunu orta hattın ayarlanmasında ilk koşul olarak görmüştür. Tabii burada az önce bahsettiğim gibi hakkaniyet ilkesine de bağlı olarak kapatmama, kesmeme, diğer ülkelerin kara parçalarının doğal uzantısına tecavüz etmeme ilkesini de bir ilke, bir koşul olarak öngörmüştür Kuzey Denizi davalarında. Burada katı bir eşitlik, yani şu an sözleşmeye göre eşit mesafe ayarlanır deniyor. Ama bunun katı bir şekilde uygulanmayacağını bize bu ilgili koşullarda Divan birçoğu kararında göstermiştir.

Deniz yetki alanları davalarında bizim için önemli olan bir diğer husus adalar meselesidir. Yani ilgili koşul olarak adalar. Aslında bu bir tartışma konusu. Özellikle deniz yetki alanları ile ilgili olarak çoğu zaman adalar; münhasır ekonomik bölgeye sahip olur mu, kıta sahanlığına sahip olur mu tartışmasıyla önümüze çıkmıştır. Ama adalarla ilgili olarak önemli bir durum var. Hak kazanımında anakara ve ada aslında çok fark etmiyor. Yani her ikisi de anakarası sayıldığı sürece bizim için hak kazanım, yani deniz yetki alanı üzerinde hak sahibi olabilme iddiasını destekliyor. Yani bir anakara ve iki adadan oluşan bir devletin aslında ada, yani orada kıyıdan kaynaklı olarak bir hak kazanım sahibi olmasına engel bir durum yok. Ancak deniz yetki

alanlarının sınırlandırılması konu olduğu zaman “ilgili koşul” haline gelir. Yani toplam kıta sahanlığı o devletin adalar ve anakara üzerinden yapılıyor. Ama adalar mesela, biraz sonra örneklerini göstereceğim, sınırlandırmada ilgili koşul olarak esas alınabiliyor. Yani burada o yüzden 121. maddede 1982 sözleşmesinin kendilerine ait bir alanı olabileceğini söylüyor ama 3. fıkra insan oturmasına elverişli olmayan veya kendilerine özgü ekonomik yaşamı bulunmayan kayalıkların münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığının olmayacağını gösteriyor. Burada aslında sonuç olarak ana kara ve adaların durumu hak kazanımı bakımından aynı olsa da sınırlandırma bakımından farklı olduğunu söyleyelim. İlgili koşul, yani duruma göre değerlendirilecek bir koşuldur. Örneğin Güney Çin Denizi tahkiminde “ada” olmayı niteleyen özellikleri, med yüksekliği olmak dışında, insan yaşamına uygunluğu ve kendine ait bir ekonomik yaşamı olması koşullarını somut olayda incelemiştir. 1982 sözleşmesi madde 121/3 az önce okuduğum madde kapsamında görmemiştir mahkeme burada bir tahkim mahkemesiydi. 12 mil kara suru dışında MEB veya kıta sahanlığı alanı tanımamıştır. Bu da tabii ki hakkaniyet ilkeleri uyarıncadır.

Libya/Malta davası biraz farklı. Çünkü Malta bir ada devleti ama burada taraflar ada devletine ayrıcalıklı bir koşul konum sağlamıyorlar. Burada sadece buranın ekonomi, nüfus, coğrafi konum nedeniyle Malta diyor ki bana kıta sahanlığını biraz daha fazla yetki alanını tanıman gerekiyor diye iddia ediyor Divan’a. Divan da burada bunun bir ada meselesi, özel statü olmadığını söylüyor. Burada daha geniş bir coğrafi içeriğe ilişkin adaların konumuyla ilgilidir ve yarı kapalı bir denizdeki adanın konumu farklıdır diyor. Burada da zaten orantılılık ilkesi de uygulanmıştır. Kıyı uzunluğu da burada önemlidir. Dediğim gibi daha başka diğer ilkeler var ama zaman kısıtlı olduğu için çok değinmeyeceğim.

Temel yöntemler bunlardır Divan’ın uyguladığı temel yöntemler ise Eşit uzaklık yöntemi ve bunun da i) Katı (Kamerun/Nijerya, Maine Körfezi), ii) Basitleştirilmiş ve iii) Değiştirilmiş/Uyarlanmış (Jan Mayen, Trinidad-Tobago/Barbados, Tunus/Libya) versiyonları var. Eşit uzaklık yöntemi dışında diğer yöntemler ise: 1. Açığortay, 2. Paralel/Meridyen, 3. Dikey Yöntem, 4. Çevrelenmiş alan, 5. Tek bir hatla sınırlandırma (Maine Körfezi, Kanada/Fransa, Katar/Bahreyn, Kamerun/Nijerya, Trinidad-Tobago/Barbados, Nikaragua/Honduras, Guyana/Surinam,

Romanya/Ukrayna, Gana/Fildişi) yöntemi uygulanmaktadır temel olarak. Örnek kararlar da parantez içinde belirtilmiştir.

Türkiye'nin deniz yetki alanlarıyla ilgili konuya gelecek olursak. Aslında bizim için ilgili koşullar, özel koşullar neler olabilir diye baktığımız zaman burada tabii ki coğrafyayı kullanacağız. Tabii ki adaların ilgili koşul olması ve tabii ki hakkaniyet ilkeleri bizim için önemlidir. Yani burada katı bir eşit uzaklık ilkesinin Ege Denizi'nde sınırlandırmaya ilişkin olarak kullanılamayacağını görüyoruz. Nitekim az önce Enis hocamızın da bahsettiği 1976 tarihli Yunanistan'ın başvurusuna cevaben Türkiye, Ege Adaları ve tüm Ege Denizi özel koşullarının tipik örneği oluşturduğunu ileri sürmüştür ve Adaların özel koşul oluşturduğunu söylemiştir. Yani bizim için ilgili özel koşul olarak özetilmesi gerekmektedir. Doğu Akdeniz'deki sınırlandırmada da Kıbrıs ve Meis Adası tabii ki bizim için Meis adasının konumu sıkıntılı. Çünkü burada kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgeyi Yunanistan'ın iddia ettiği Akdeniz'e açılımını bayağı kesen bir harita gönderilmiştir. Burada bizim tabii biz hukuk çözdükçe siyasi tartışmaları geçerek, konuyu biraz daha yargı kararları çerçevesinde bizim lehimize olabilecek, yani Türkiye'nin bu konudaki iddialarını destekleyecek yargı kararlarını çok kısaca özetleyip toparlamaya çalışacağım. Umarım süremi de çok aşmadan. Doğu Akdeniz'deki dediğim gibi Meis Adası olsun diğer koşullar olsun hakkaniyet ilkesinin de ortaya çıktığı Kuzey Denizi kıta sahanlığı davası. Slaytta gösterildiği üzere şu ilgili kısımda D ve E ile B ve E arasını aslında talep etmiştir Danimarka ve Hollanda. Ancak Almanya çok az iç bükey bir deniz olduğu için çok az bir deniz yetki alanı kaldığı için tabii ki Almanya buna itiraz etmiştir. O ise ilgili kısımların B, F ve D, E arasına alınmasını gerektiğini ileri sürmüştür. Ve o dönem 1958 Deniz Hukuku Sözleşmesi var ve orada eşit uzaklık yönteminin katı bir şekilde uygulanmasının zorunlu olmadığını, bunun hakkaniyete uymayacağını söylemiştir ve zorunlu örf adet kuralı olmadığını söylemiştir Divan hattı F ye çekerek Almanya'ya daha fazla bir deniz yetki alanı bırakmıştır ve burada gördüğünüz devletlerarası yapılacak anlaşmalarda kıyıların genel durumu, özel veya olağandışı özellikler, jeolojik yapı, orantılılık ve diğer hususların dikkate alınması gerektiğini söylemiştir.

Türkiye ile ilgili olabilecek bir diğer karar İngiltere-Fransa tahkimidir. Burada adaların durumunu gösteren çok basit bir harita var. İngiliz kanalının doğusundaki bölgeden

yani Fransa'ya aslında on mil mesafede adalara sahiptir. Kural olarak burada adaların kendine ait bir kıta sahanlığı olursa bu sefer Fransa'nın alanının büyük ölçüde kısıtlanacağı görülmektedir. Burada Fransa'nın iddiasının ve İngiltere'nin iddiasına ait olan kısmı görebiliyorsunuz. Mahkeme bu adalara orta hattı belirlerken esas nokta olması gerektiğine karar vermiş. Ama kanal adalarının kuşatılmış ülke parçası olduğuna karar vererek sadece on iki millik bir alan tanımıştır. Ayrıca adaların kendisine bir kıta sahanlığı alanı tahsis etmemiştir.

Libya/Tunus'ta da burada gördüğünüz üzere Kerkennah Adası'yla Cerbe Adası'na kısmi etki vermiş, Cerbe Adası'na ise hiç etki vermemiştir. Normalde hattın biraz şurada gördüğünüz üzere biraz bir bombe yapıp ilerlemesi gerekirken, Cerbe Adası'na hiç etki vermemiş iken Kerkennah Adası'ndan dolayı yarım etkiyi vermiştir.

Libya/Malta davasında ise az önce bahsettiğim gibi bir ada devleti olmasına rağmen orantılılık ilkesini uygulayarak hattı Malta'nın iddia ettiğinin gerisine alarak Libya'ya daha fazla deniz yetki alanı bırakmıştır. Divan'a göre, burada söz konusu olan mesele kıta sahanlığı hakları ile ilgili bazı özel statülere sahip olan "ada devleti" meselesi değildir. Asıl mesele, daha geniş bir coğrafi içeriğe ilişkin olarak adaların konumu ile ilgilidir. Mesele, daha özel olarak, yarı kapalı bir denizde bu adaların konumuna ilişkindir.

Diğer bir dava, Kanada/Fransa arasındaki Kanada'nın güneyinde bulunan Saint Pierre ve Miquelon Fransız adalarına ilişkindir. Ege'de evet böyle bir koridor olsaydı belki bizim için de avantajlı bir şey olabilirdi. Ama burada bu gördüğünüz sarı hatlar Fransa'nın iddia ettiği bölgeler. Ama mahkemenin verdiği karar dar bir koridor olması yönünde. Burada da daha geniş ve gerçekçi bir haritasını görüyorsunuz. Devletlerin ana karasının bir parçası olan deniz yetki alanlarının diğer devletlerin alanları tarafından kesilmesinin hakkaniyete aykırı olduğuna karar vermiştir. Bu bağlamda Fransız adalarına ana karalarına tanınan deniz yetki alanları kadar yetki tanımamıştır. Yani sonuç itibarıyla böyle bir şeye evrilmiştir. Bu da bizim için aslında Türkiye'nin iddialarını destekleyecek ilkelerden biri.

Eritre Yemen davasında yine adalar burada, Yemen'in iddia ettiğinden daha geriye çekilmiş ve adalara yine aynı şekilde etki verilmemiştir. Yani burada Meis'in

konumunu aslında Türkiye açısından benzer iddialarda bu davalar örnek gösterilerek Türkiye'nin hukuki argümanları güçlendirilebilir. Burada daha gerçekçi bir haritayı görüyorsunuz. Burada evet, bazen esas nokta alınabiliyor ama bunların tam etki veya yarım etki tanınmaması durumları söz konusu olabiliyor. Burada yani eşit uzaklığa çizmesinde adalar aslında divan tarafından göz ardı edilmiştir. Şuradaki daha basit bir hatta görülebilir. Eşit çizgiyi çizerken adalar yokmuş gibi davranılmış.

Katar Bahreyn davasında aslında Katar'ın buradaki Bahreyn'in iddiası bir takım ada devleti olduğudur. Bu Yunanistan tarafından da bir dönem öne sürülen bir iddiaydı. Takım ada olduğu zaman tabii ki bunun bir başvurusu ilan edilmesinin durumu genel olarak söz konusu. Bunda *de facto* olarak ben bir takım ada devletliğini ilan ediyor. Tabii ki Katar da bunu kabul etmiyor. Katar sınırına çok yakın bir sürü adacıktan oluşuyor Bahreyn. Burada divan takım ada rejimini kabul etmiyor. Yani resmi olarak bir takım ada olduğunu kabul etmemekle beraber *de facto* olarak da çok adalı bir devlet iddiasını reddediyor. Adaların da diğer anakaralar gibi teamül hukukunda mevcut olan 1982 sözleşmesine göre bir deniz alanı hakkı olduğunu söylüyor. Yani ekstradan takım ada düz hat çizgisi çizilmiyor burada.

Son olarak Romanya Ukrayna davasına değinmek istiyorum. Serpent Adası'nın varlığıyla Romanya deniz yetki alanlarını burada gördüğünüz üzere adaya ayrı bir hat çizilerek daha fazla deniz yetki alanı verilmesini talep ediyor. Ancak Divan'ın vermiş olduğu bu karar gördüğünüz üzere, ilgili alanı Ukrayna anakarasının sahip olabileceği sınırın ötesine genişletemeyeceğine karar vermiştir. Geçici eşit mesafe hattında da bir düzeltmeye gitmiyor. Yani adaya ayrıcalıklı bir statü tanıyıp bunu hattın genişlemesine bir sebep olarak adanın varlığını görmemiştir.

Sonuç olarak Türkiye'nin Ege ve Doğu Akdeniz'de tabii ki birçok sorunu var. Birçok siyasi veya politik veya ekonomik anlamda çok fazla gelgitler veya hocamın bahsettiği gibi tansiyon dönem dönem yükselip alçalıyor ama Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda görülen Bozkurt/Lotus kararında olduğu gibi aslında iyi bir hukuki argümanla, iyi bir hukuki altyapıyla gidildiği zaman, bir uluslararası mahkeme ya da dünya mahkemesi sayılan Uluslararası Adalet Divanı devletinizin varlığını ve yetki alanlarını teyit ettiği zaman artık bu sizin için bir nevi tapu, bir teyit anlamına gelir. Bu nedenle bizim ilgili yöntemleri, ilkeleri divanlar önünde, özellikle Uluslararası Adalet Divanı veya

Hakemlik Mahkemesi de olursa iyi argüman sunabilecek bir pozisyonda olmamız gerektiğini düşünüyoruz. Burada dediğim gibi adalar, coğrafya, ilgili kararlar, içtihat bizim için önemlidir. Bu projede de bizim esasen yapmak istediğimiz şey hem bunları anlayabilmek, bu kapsamda neler yaptığımızı daha sonra Nil arkadaşım anlatacak mümkün olduğu kadar öğrenci de yetiştirmeye çalışıyoruz bu konuda. Sezer Hoca'nın bahsettiği gibi elimizden geleni, en azından elimizdeki bir kaşık mayayla ne kadar sütü mayalayabilirsek bizim için o kadar kâr olduğunu düşünüyorum. Bütün hocalarıma, hepinize zaman ayırdığınız için çok çok teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum.

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Samim ÜNAN:

Çok çok teşekkürler Sevda Hocam. Hemen ikinci konuşmacımıza geçiyoruz. Şeyma Kuş arkadaşımız.

Proje Araştırmacısı Pîrî Reis Üniversitesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı Arş. Gör. Şeyma KUŞ:

Çok teşekkür ederim sayın hocam. Sayın Rektörüm, sayın dekanlarım, kıymetli hocalarım ve değerli katılımcılar; bugün, iki yılı aşkın bir süredir emek verdiğimiz bu projenin kapanış çalıştayında sizlerle bir arada olmaktan büyük bir mutluluk duyuyorum. Bu çalışmayı, böyle bir akademik ortamda paylaşabilmek benim için gerçekten çok kıymetli. Bu süreçte, proje fikrinin ilk ortaya çıktığı günden itibaren bana olan güveni ve desteği için Dr. Öğr. Üyesi Sevda Keskin'e, projeye büyük emek veren ve birlikte çalışmaktan oldukça keyif aldığım meslektaşım Arş. Gör. Nil İrem Saray'a ve her etkinliğimizde yanımızda olan başta hukuk fakültesi dekanı Prof. Dr. Ceyda Süral Efeçınar'a ile hukuk fakültesine ve sevgili öğrencilerimize içtenlikle teşekkür ediyorum.

Bugün sizlerle, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 292. maddesi kapsamında, gemilerin ve mürettebatın derhal serbest bırakılmasına ilişkin Mahkeme içtihadı üzerine yaptığım analizleri paylaşmaya çalışacağım. Şimdi, kısaca sunumun akışından bahsetmek istiyorum. Sunumumda öncelikle, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Mahkemesi'nin, gemi ve mürettebatın derhal serbest bırakılmasına ilişkin dava verilerini sizlerle paylaşacağım. Ardından, Sözleşme'nin 292.

maddesinin, Mahkeme tarafından nasıl yorumlandığı ve uygulandığı üzerinde duracağım. Sunumumun üçüncü bölümünde, Mahkeme'nin derhal serbest bırakma başvurularında uyguladığı temel ilke ve prensiplere değineceğim. Dördüncü bölümde ise, serbest bırakma davalarında merkezi bir öneme sahip olan teminat konusunu ele alacağım. Son olarak da, genel sonuç ve değerlendirmelerimi sizlerle paylaşarak sunumumu tamamlayacağım. 15 dakikalık süre sınıırım dahilinde konuyu olabildiğince özet ve anlaşılır bir şekilde aktarmayı planlıyorum.

Sunumun ilk başlığında, kısaca Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Mahkemesi'nin yapısına ve karar pratiğine değinmek istiyorum. Deniz Hukuku Mahkemesi, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi uyarınca 1996 yılında faaliyete geçmiş, merkezi Hamburg'da bulunan bağımsız bir uluslararası yargı organıdır. Mahkeme, Sözleşme'nin yorumlanması ve uygulanmasından doğan uyuşmazlıklara bakmakla yetkili olup; özellikle devletler arasındaki deniz yetki alanları, seyrüsefer, balıkçılık ve deniz çevresinin korunması gibi alanlarda yargı yetkisi kullanmaktadır. Mahkeme'nin ayırt edici özelliklerinden biri ise, geçici tedbirler ile bu sunumunda konusu olan gemi ve mürettebatın derhal serbest bırakılmasına ilişkin başvurular bakımından zorunlu ve hızlı işleyen bir yargı yolu öngörmesidir. Bu yönüyle Mahkeme deniz hukukunda usuli korumanın merkezî aktörlerinden biri hâline gelmiştir. Mahkeme ilk kararını 1999 yılında vermiştir ve dikkat çekici biçimde bu ilk karar, sunumun da konusunu oluşturan gemi ve mürettebatın derhal serbest bırakılmasına ilişkindir. Bugün Mahkeme kararlarına baktığımızda, toplamda 33 başvurunun bulunduğunu ve 31'i hakkında ise karar verildiğini görmekteyiz. Bu kararların 10'u, 292. madde kapsamındadır. Mahkeme kararlarının yaklaşık üçte birinin derhal serbest bırakma başvurularına ilişkin olması, bu prosedürün Mahkeme içtihadında ikincil ya da istisnai değil, aksine önemli ve yerleşik bir alan oluşturduğunu açıkça göstermektedir.

Bu genel çerçeveyi çizdikten sonra, şimdi kısaca 292. maddenin Sözleşme içindeki yerine ve Mahkeme'nin bu maddeyi nasıl uyguladığına değinmek istiyorum. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 292. maddesi, Uyuşmazlıkların Çözümüne ayrılmış olan XV. Kısım'ın, Zorunlu Usullere Tabi Olan Uyuşmazlıkların Çözümü başlıklı II. Bölümü içinde yer almaktadır. Bu da bize, derhal serbest bırakma prosedürünün maddi deniz hukuku kurallarından ziyade, özel, usuli ve zorunlu bir

yargısal koruma mekanizması olarak tasarlandığını göstermektedir. Maddenin birinci fıkrası uyarınca, geminin ve mürettebatın alıkonulmasından itibaren 10 gün içinde, tarafların başka bir yargı merciine başvurma konusunda anlaşamamaları hâlinde, başvurunun Mahkeme önüne getirilebileceği düzenlenmiştir. Mahkeme de önüne gelen başvurularda, bu 10 günlük sürenin somut olayda işletilip işletilmediğini ele almaktadır. 10 günlük süre ile ilgili diğer açıklamalara birazdan değineceğim için süre şartını burada kısa bir şekilde ele alıyorum. 292. Maddenin ikinci fıkrasına devam ettiğimizde, derhal serbest bırakma başvurularının yalnızca geminin bayrak devleti tarafından ya da onun adına yapılabileceğini açıkça ortaya koyulduğunu görmekteyiz. Mahkeme bu bağlamda yaptığı değerlendirmelerde; başvurunun yapıldığı tarihte bayrak devleti olduğunun ispat yükümlülüğünün başvuru devlete ait olduğunu vurgulamaktadır. Bayrak devletine ilişkin değerlendirmelerine baktığımızda, burada geminin bayrak devletinin başvuru olduğu hususuna itiraz edilmediği sürece, geminin mülkiyeti bu aşamada tartışılması gereken bir konu olmadığına yaptığı vurgu karşımıza çıkmaktadır.

Yargı yetkisinin varlığı tespit edildikten sonra Mahkeme, kabul edilebilirlik koşulları başlığı altında derhal serbest bırakma prosedürüne özgü bazı kriterleri değerlendirmektedir. Kararların bütüncül analizi yapıldığında, bu bağlamda beş temel kriterin öne çıktığı görülmektedir.

İlk kriter ivedilik ilkesidir. Mahkeme'ye göre, gemilerin ve mürettebatın derhal serbest bırakılmasına ilişkin yargılamalar, Sözleşme'nin 292. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca gecikmeksizin yürütülmesi ve sonuçlandırılması gereken davalardır. Bu yaklaşım, Mahkeme Kuralları'nın 112. maddesinde de açıkça karşılığını bulmaktadır; 112. maddede derhal serbest bırakmaya ilişkin başvurulara Mahkeme önündeki diğer tüm işlemlere göre öncelik verilmesi, sözlü duruşma için en erken tarihin belirlenmesi ve kararın mümkün olan en kısa sürede verilmesi gibi önemli düzenlemeler yer almaktadır.

İkinci kriter, Sözleşme'de öngörülen 10 günlük süreye ilişkindir. Mahkeme, bu sürenin geminin alıkonulmasının hemen ardından başvuruda bulunulmasını zorunlu kılan katı bir süre olarak anlaşılmaması gerektiğini belirtmektedir. Diğer bir ifadeyle, 10 günlük sürenin tamamlanmasının hemen ardından yapılmayan başvurular, bu

prosedüre başvurulmasını engellemez. Sözleşme’de teminatın belirlenmesine ilişkin kesin bir süre sınırı da öngörülmemiştir. Bu nedenle 10 günlük süre, esasen tarafların geminin serbest bırakılması konusunda üzerinde mutabık kalınan bir yargı merciine başvurabilmeleri amacıyla getirilmiş bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir.

Üçüncü olarak, 292. madde kapsamında öngörülen derhal serbest bırakma prosedürünün bağımsız bir hukuk yolu olma niteliği üzerinde durmak gerekir. Bu prosedürde, yalnızca geminin ve mürettebatın serbest bırakılıp bırakılmayacağına ve hangi teminat veya diğer mali güvencelerin makul olduğuna karar verilmektedir. Taraf devletler bu hususlarda Mahkeme’nin verdiği kararlarla bağlıdır.

Bu noktada mahkemenin ulusal mahkemeler açısında yaptığı tespitlere yer vermek gerekmektedir. Mahkemeye göre kıyı devletinin ulusal mahkemelerinin, olayın esasına ilişkin yürüttükleri yargılamalarda, Deniz Mahkemesi’nin serbest bırakmaya ilişkin karar kapsamında yapmış olabileceği hukuki ya da fiilî tespitlerle bağlı oldukları anlamına gelmez. Başka bir ifadeyle, derhal serbest bırakma davaları, iç hukukta yürütülen ceza veya idari yargılamaların esasına müdahale etmez. Bu yapı sayesinde, bir yandan gemi ve mürettebat bakımından hızlı bir koruma sağlanırken, diğer yandan kıyı devletinin yargılama ve yaptırım uygulama yetkisi korunmuş olmaktadır. Bir diğer kriterimiz yerel hukuk yollarının tüketilmesinin gerekli olmamasına ilişkindir. Mahkeme’ye göre, derhal serbest bırakma prosedüründe yerel hukuk yollarının tüketilmesi gibi bir koşulun aranması mantıklı değildir; zira böyle bir şart, bu mekanizmanın temel amacını ortadan kaldıracaktır. Nitekim 292. madde, kıyı devletinin yetki alanı içinde makul olmayan teminatlar belirlenmesi veya yerel hukukta makul teminat karşılığında serbest bırakma imkânının öngörülmemesi nedeniyle gemi ve mürettebatın uzun süre alıkonulmasını önlemek amacıyla tasarlanmıştır. Bu yönüyle 292. madde, yerel hukuk süreçlerinin tamamlanmasını beklemezsizin, gemi sahibi ve alıkoymadan etkilenen diğer kişiler bakımından önlenebilir zararların ortaya çıkmasını engellemeye yönelik hızlı ve etkili bir koruma mekanizması sunmaktadır.

Beşinci ve son kriter ise esasın tadilli değerlendirilmesi meselesidir. Mahkeme, 292. madde kapsamındaki yargılamaların esas yargılamalarından bağımsız olduğunu ve bu

davaların esasın arızı bir parçası niteliği taşımadığını açıkça ifade etmektedir. Bununla birlikte Mahkeme, serbest bırakma konusunda karar verebilmek için gerekli gördüğü ölçüde esasa ilişkin bazı unsurları değerlendirebileceğini, ancak bu değerlendirmenin itidalli ve sınırlı bir şekilde yapılması gerektiğini özellikle vurgulamaktadır.

Bu noktada artık Mahkeme'nin teminat konusuna nasıl yaklaştığına kısaca değinmek gerekmektedir. Mahkeme, gemilerin ve mürettebatın derhal serbest bırakılmasına ilişkin işlemlerin niteliğini dikkate alarak, serbest bırakmanın mutlaka bir teminat ya da mali güvence karşılığında gerçekleşmesi gerektiği görüşündedir. Ancak burada asıl önemli olan, teminatın varlığı değil, teminatın makul olup olmadığıdır. Nitekim Mahkeme, Sözleşme'nin 292. maddesi uyarınca, teminat veya mali güvencenin "makul" olması gerektiğini özellikle vurgulamaktadır. Bu nedenle, başvurudan önce bir teminat belirlenmiş olması, tek başına derhal serbest bırakma başvurusunu anlamsız hâle getirmemektedir; diğer bir deyişle eğer belirlenen teminat makul bulunmuyorsa, yine 292. madde kapsamında Mahkeme'ye başvurulmasının önü açıktır. Mahkeme'ye göre makullük değerlendirmesi, teminatın yalnızca miktarını değil, aynı zamanda niteliğini ve şeklini de kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle, teminat veya mali güvencenin miktarı, şekli ve niteliği arasında kurulan genel dengenin makul olması gerekmektedir.

Şimdi, teminatın makullüğünün nasıl belirlendiğine, yani Mahkeme'nin bu konuda hangi faktörleri dikkate aldığına kısaca değinmek istiyorum. Teminatın makullüğü kriterinde Mahkeme; iddia edilen suçların niteliğini, tutuklayan devletin hukuku uyarınca uygulanan veya uygulanabilecek cezaları, tutuklanan geminin ve ele geçirilen yükün değerini ve ayrıca tutuklayan devlet tarafından belirlenen teminatın miktarı ile şekli gibi faktörleri değerlendirmektedir. Mahkeme'ye göre bu faktörlerin değerlendirilmesi, taraflarca sunulan bilgi ve belgeler ışığında objektif bir biçimde yapılmaktadır. Teminatın makullüğü değerlendirilirken ifade edilen bu faktörler sınır bir şekilde sayılmamaktadır ve ayrıca bu faktörlere önceden belirlenmiş sabit bir ağırlık atfedilmemektedir. Mahkeme'ye göre teminatın makul olup olmadığı, soyut ölçütlerle değil, davaya özgü olgular ve somut koşullar birlikte değerlendirilerek belirlenmelidir.

Bu noktada, sunumumun son bölümüne gelmiş bulunuyorum; son olarak, ele aldığım hususları kısaca bir araya getirerek geminin ve mürettebatın derhal serbest bırakılması prosedürünün Mahkeme içtihadındaki genel anlamını ve önemini vurgulamak istiyorum. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 292. maddesi, deniz hukukunda yalnızca teknik bir usul kuralı değil, gemi ve mürettebatın uzun süreli alıkonulmasına karşı etkin, hızlı ve zorunlu bir yargısal koruma mekanizması ortaya koymaktadır. Mahkeme içtihadı, bu prosedürün istisnai değil; aksine Mahkeme pratiğinde merkezi ve sistematik bir yere sahip olduğunu açıkça göstermektedir. Derhal serbest bırakma davalarında, Mahkeme bir yandan bayrak devletinin gemi ve mürettebat üzerindeki korunmaya değer menfaatini, diğer yandan kıyı devletinin yargılama ve yaptırım uygulama yetkisini gözeterek, bu iki çıkar arasında makul teminat kavramı üzerinden hassas bir denge kurmaktadır. Bu denge, sabit eşikler veya katı kurallar aracılığıyla değil; her davanın somut koşullarına dayanan esnek ve olgu temelli bir değerlendirme ile inşa edilmektedir. İvedilik ilkesi, yerel hukuk yollarının tüketilmesinin aranmaması, prosedürün bağımsız niteliği ve esasın itidalli değerlendirilmesi gibi unsurlar, 292. maddenin klasik yargılamalardan bilinçli olarak ayrılan özgün karakterini oluşturmaktadır. Bu yönüyle 292. maddenin, deniz hukukunda usuli adalet ile devlet egemenliği arasındaki dengeyi en görünür biçimde yansıtan düzenlemelerden biri olduğunu ifade edebilirim. Nihayetinde, Mahkemenin derhal serbest bırakma içtihadı, Sözleşme'ye taraf olmanın yalnızca normatif bir taahhüt değil, aynı zamanda somut ve pratik bir hukuki koruma sağladığını gösterdiğini vurgulayarak sözlerimi tamamlamak isterim.

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Samim ÜNAN:

Çok teşekkürler Sayın Kuş. Şimdi Nil İrem Saray Çelikkol arkadaşımıza sıra geldi.

Proje Bursiyeri Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Arş. Gör. Nil İrem Saray ÇELİKKOL:

Sayın hocalarım, değerli katılımcılar. Ben de bugün çalıştayımızın kapanış etkinliğinde bizleri yalnız bırakmadığınız ve katılım nezaketi gösterdiğiniz için her birinize tek tek teşekkür ederek sunumuma başlamak istiyorum. Ben bugün

sunumumda herhangi bir karar analizi ya da ilkelerin değerlendirmesini yapmayacağım. Projede iki yıl boyunca neler yaptık, hedeflerimizi gerekleştirebildik mi ve bu hedeflerimiz nelerdi? Kısa kısa bunlardan bahsetmeye çalışacağım. “Uluslararası Deniz Hukukuna İlişkin Yargı Kararlarında Hâkim Temel İlkelerin Türk Deniz Hukukuna Etkisi” başlıklı projede yürütücümüz Dr. Öğr. Üyesi Sevda Keskin ve Arş. Gör. şeyma Kuş ile birlikte çalıştık. İki alışma arkadaşım, iki Hocam da Milletlerarası Kamu Hukuku yani Devletler Genel alanında çalışmalarını sürdürmektedir. Ben ise genç bir akademisyen olarak aralarında deniz hukuku anabilim dalı bakış açısı ile ufak bir katkı yapmaya çalıştım Katkı sağlayabildiysem ne mutlu bana. Öncelikle bana böyle bir projede yer alma şansı verdikleri için her iki hocama da çok teşekkür ediyorum. Çünkü Proje’nin tam manasıyla deniz hukuku ve devletler genel hukukunu yani iki anabilim dalını birleştiren ve deniz kamu hukukunun bütün özelliklerini ortaya çıkartan bir çalışma olduğunu düşünüyorum. İlk olarak dediğim gibi neler hedefledik ve neleri gerekleştirebildik yavaş yavaş bunlardan bahsedeceğim. Öncelikle kararların, Türkçe’ye çevirisini yaparak Dr. Üyesi Sevda Keskin Hocamızın da belirttiği gibi bir karar külliyyatı oluşturmayı hedefledik. Karar evirilerimizde ise Uluslararası Adalet Divanı, Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi, Sürekli Hakemlik Mahkemesi ve Uluslararası Sürekli Adalet Divanının toplamda, sunumda ayrı ayrı karar sayılarına yer verdim ancak, 83 tane kararının aramızda paylaşarak Türkçe’ye çevirmiş olduk. Kararların kendi içerisindeki dağılımlarını ve oranlarını da sunumda görebilirsiniz. Tabii ki Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesinin karar sayıları biraz daha fazla ama Uluslararası Adalet Divanı’nın da özellikle deniz kamu hukukuna çok büyük etkilerinin olduğunu ve ilkelerin tespit edilmesi noktasında önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Burada ben özellikle neler yaptık sizlere göstermek istediğimiz için Dr. Üyesi Sevda Keskin Hocamızın, Arş. Gör. şeyma Kuş Hocamızın ve benim karar evirilerimizden birer örnek koymak istedim. Karar evirilerimizde biz başvuru tarihi mesela burada 1967 tarihli, 2009 tarihli ve 2012 tarihli kararları görebilirsiniz. Dolayısıyla çok uzun sürece yayılan kararlar bütününün incelenmesi ve bu kararların da adeta süzgeçten geçirilerek hangi ilkelerin tespit edilmesi gerektiğini eviri ve analiz kitaplarımıza yansıtmaya çalıştık. Burada nasıl bir yöntem izledik? Başvuru tarihi, karar tarihi, davanın tarafları, davanın konusu bizim bakımından hangi ilkelerin tespit edileceği noktasında önem

taşıymaktaydı. Bir de davanın içerdığı hukuki sorunları tespit ederek Türkçe karar çevirilerimize başladık. Sunum bu bölümünde Şubat 2026 tarihinde projemizin tamamlanmasının ardından yayınlanacak Karar Çevirileri kitabımızın kapak sayfası yer almaktadır. Karar analizleri hususuna değinecek olur isek, tabii ki kararların Türkçeye çevrilmesi, bir külliyat oluşturulması son derece önemli ancak aynı zamanda bir de temel ilkeleri tespit etmemiz ve bu tespit ettiğimiz ilkelerin Türk Deniz Hukuku'na nasıl bir etkisinin olabileceği ve spesifik olaylarda hangi yargı kararlarını kullanabileceğimizin sistemli bir şekilde tespit edilmesi bakımından önemliydi. Dolayısıyla biz de çevirilerin ardından analiz kısmına geçtik. Bu aynı zamanda daha önce bahsetmiş olduğum 83 kararın analizi anlamına gelmektedir. Proje 2 yıllık bir dönem için planlanmış olsa da çalışma arkadaşlarımla değerli katkılarıyla neredeyse 3 yıla yayılan bir süreçten bahsetmekteyiz. Söz konusu 83 kararın analizini nasıl gerçekleştirdik, sistematüğinden bahsetmek istiyorum zira Karar Analizi Kitabı'nda da buna uygun bir sistematikte yayımlamayı amaçlıyoruz. Şimdi, Uluslararası Adalet Divanı ve Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi'nin kararlarının konularına göre ayrımlarına yer vermeye çalıştım. Biraz önce Arş. Gör. Şeyma Kuş'un da sunumunda ifade ettiğı gibi gemi ve mürettebatın derhal serbest bırakılması kararları 33 mahkeme kararı içerisinde 1/3 orana sahip. Diğer konulara ilişkin oranlar ve karar sayılarını sunumda yer alan tabloda görebilirsiniz. Arş. Gör. Şeyma Kuş'un yapmış olduğu analizi, karar analizlerine örnek olarak inceleyebiliriz. Gemi mürettebatının serbest bırakılmasına ilişkin kararları ya da geçici tedbirlere ilişkin kararların bölüm bölüm ayrılması neticesinde tek bir karar incelemesi yerine, bölümlenen konularla ilgili kararların analizi şeklinde yani aslında toplamda 10 kararın analiz edildiğı ya da toplamda konuyla ilgili 6 kararın analiz edildiğı “karar analizleri” yapmaya çalıştık. Bu bölümlerin analizlerini de sunumda paylaşıyorum, aynı şekilde yine Şubat 2026 tarihinde çıkarılması planlanan Karar Analizleri kitabımızın kapak sayfasını da sunumda görebilirsiniz. Konuşmamda; iki yıl süren TÜBİTAK projemizin sonucunda proje çıktısı olarak hem Karar Çevirileri Kitabı hem de Karar Analizleri Kitabı'na yer vermiş olduk. Yurt dışı saha çalışmasına değinecek olursak beni aslında çok heyecanlandıran bir çalışma idi. Çünkü biz bu yurt dışı saha çalışmasında tek başına değildik, çok kıymetli öğrencilerimiz bizimle beraberdi. Toplamda 20 öğrenciyle beraber Hamburg'da bulunan Deniz Hukuku Mahkemesi ve Lahey'de, Hollanda'da

bulunan Uluslararası Adalet Divanı'na bir gezi düzenledik. Program, bizim için aslında gezi olmaktan da ileri giden bir programdı. Çünkü öğrencilerimizin ve Proje yürütücümüz Dr. Öğr. Üyesi Sevda Keskin Hocamızın önderliğinde bizim de uluslararası mahkemelerin hakimleriyle ve çalışanlarıyla birebir iletişim kurabildiğimiz, birebir diyalogda olabildiğimiz bir imkân sağladı bize. Saha çalışmasının devamında (iş birlikleri kısmında bahsedeceğim) özellikle Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi hakimleri bakımından okulumuzun doğrudan iletişime geçtiği ve hatta hakimlerden Profesör Kamga'nın iş birliğini kabul ederek Üniversitemize ders vermeyi kabul ettiği bir süreç ile sonuçlanmış oldu. Yurt dışı saha çalışmasını da bu şekilde Ekim 2024 tarihinde tamamlamış olduk. Projemiz, biraz önce bahsettiğim, Pîrî Reis Üniversitesi ile HITAS yani Hanseatic Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Enstitüsü'nün kurucusu, aynı zamanda Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi Hakimi Profesör Kamga ile bir iş birliği protokolü hazırlanmasına vesile olmuştur. Çıktılarımızdan belki de en önemlilerinden bir tanesi de bu husus. Bilimsel etkinlikler ile ilgili hedefimize geçecek olur isek, bilimsel etkinliklere Hukuk Fakültesi olarak sayın Dekanımız Prof. Dr. Ceyda Süral Efeçinar Hocamızın önderliğinde ve kıymetli hocalarımızın desteğiyle tüm alanlarda devam etmekteyiz. Bilimsel etkinliklerimizde Projenin çıktısı olarak; bir ulusal, bir de uluslararası iki tane sempozyum gerçekleştirdik. Ulusal sempozyumumuz 9 Aralık 2024 tarihinde *“Uluslararası Yargı Kararlarıyla Deniz Hukuku”* başlığı altında gerçekleştirildi. Afîşi sunumda yer almaktadır. Sempozyumun ardından bildiri özetleri kitabı da yayınlandı. Projenin sonunda *“Uluslararası Yargı Kararlarıyla Deniz Hukuku Sempozyumu Özet Bildiri Kitabı”* ile üçüncü kitabımızı yayınlamış olduk. Birazdan dördüncü kitabı ve ilgili bilimsel etkinliği zikretmiş olacağım. İkinci bilimsel etkinliğimiz olan uluslararası sempozyum, 2 Ekim 2025 tarihinde *“Various Dimensions of Law of The Sea Decisions”* başlığı altında Ankara Üniversitesi Deniz Hukuku Uygulama Araştırma Merkezi'nin (DEHUKAM) katkısıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrenci faaliyetlerine bir tanesini daha eklemek istiyorum. Ekim 2024 yılında öğrencilerimizle birlikte Lahey'e ve Hamburg'a gittikten sonra kendilerine, *“sıra sizde”* demek istedik ve bunun için 28 Nisan 2025 tarihinde *“Uluslararası Deniz Hukuku”* konulu ödüllü bir karar inceleme yarışması düzenledik. Karar inceleme yarışmasında öncelikle öğrencilerimize kendi çevirdiğimiz yargı

kararlarının bir listesini ilettik. Bu karar listelerinden birer tane seçerek inceledikleri kararlara ilişkin hazırladıkları çalışmaları değerlendirilmek üzere bizlere gönderdiler. İncelemelerin ön değerlendirilmesinin yapılmasının ardından yarışmaya hak kazanan öğrenciler tespit edildi. Ardından öğrencilerimiz burada (yan salondaydı yanlış hatırlamıyorsam) kendi sunumlarını gerçekleştirdi. Söz konusu etkinliğin, öğrencilerin desteklenmesi ve kendilerinde deniz hukukuna ilişkin bir bilincin uyanması bakımından katkı sağlayacak nitelikte olduğu değerlendirilebilir. Ödüllü karar inceleme yarışmasının sonucu niteliğinde olan, “*Genç Deniz Hukukçularının Gözünden Uluslararası Deniz Hukuku Kararlarının İncelenmesi*” başlıklı kitap da dördüncü kitabımız olarak yayınlanmıştır. Pîrî Reis Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nin lisans bakımından öğrenci sayısı sınırlı olarak değerlendirilebilir ancak Üniversitemizin bir de Deniz Hukuku Yüksek Lisans ve Doktora programları bulunuyor. Bu programlara kayıtlı 80’i aşkın yüksek lisans ve doktora öğrencimiz bulunmaktadır. Programlara kayıtlı öğrencilerimizin bir kısmı deniz ticareti hukukuna yönelirken bir kısmının da deniz kamu hukukuna yönelmesi kaçınılmaz olmalıdır. Bu bakımdan bir farkındalık oluşturarak tez konuları değerlendirildiğinde ufak bir katkı sağlayabildiysek bu husus hedefimizi gerçekleştirebildiğimiz şeklinde yorumlanabilir. Son olarak dış paydaşlar ile iletişimde, bugün Kapanış Çalıştayı’nda bir araya gelebildiğimiz katılımcılara bakıldığında zaman dış paydaşlar ile olan iletişimi sağlıklı bir şekilde yerine getirebildiğimizi görmemiz mümkün. Bu sebeple kamu kurumları ve ilgili araştırma merkezleri ziyaretleri için yalnızca örneklerle yer vermek istiyorum; İMEAK Deniz Ticaret Odası’na çeşitli deniz hukuku uygulama araştırma merkezlerine, örneğin Doç. Dr. Cüneyt Süzel Hocamızın müdürlük görevini yürüttüğü Bilgi Üniversitesi Deniz Hukuku Araştırma Merkezi ve Dr. Mustafa Başkara’nın başkanlık görevini üstlendiği Ankara Üniversitesi Deniz Hukuku Ulusal Araştırma Merkezi’ne, yapılan ziyaretler ile Dışişleri Bakanlığı’na gerçekleştirilen ziyaretlerde projenin tanıtımı gerçekleştirilmiştir. Proje ile ilgili, bize tanınan zamanda aktarabileceklerim bu konular ile sınırlı. Emek emek dokuduğumuz ve belirli bir aşamaya getirdiğimiz en sonunda da kapanışını gerçekleştirebildiğimiz bir çalışma oldu. Umarım katkı sağlayabilmişizdir. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

**Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Samim ÜNAN:**

Çok çok teşekkürler. Kararları incelemek, bunları tasnif etmek ve bunlardan doğru sonuç çıkarmak, hukukçuları en çok zorlayan uğraşlar arasındadır. Bir karara hangi anlamı vereceğiniz, doğru değerlendirip değerlendirmedığınız, kararları nasıl kümелendirdiğiniz çok önemlidir. Bu çalıştay oturumunda söz alan arkadaşlarımız ülkemiz için önemli bir çalışmaya imza atmışlardır. Ben de kendilerini kutluyorum. Birinci oturumumuzu burada kapatacağız. 10 dakikalık kısa bir aramız var. Daha sonra hemen ikinci oturuma geçeceğiz.

PANEL

“TÜRK DENİZ HUKUKUNUN MEVCUT VE POTANSİYEL SORUNLARI”

Sunucu:

Değerli Katılımcılar Panel bölümümüzle etkinliğimize devam ediyoruz, panel bölümümüzde konuşmalarını yapmak üzere oturum başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Sayın Prof. Dr. Sezer Ilgın'ı, Sayın Oramiral Metin Ataç'ı, Sayın Prof. Dr. Enis Tulça'yı, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Seveda Keskin'i ve Ankara Üniversitesi Deniz Hukuku Ulusal Araştırma Merkezi Müdürü Sayın Doktor Mustafa Başkara'yı kürsüye davet ediyorum.

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer ILGIN:

Değerli konuklar, tekrar saygılar sunuyorum. Bir an önce toplantıyı sonuçlandırabilmek için vakit kaybetmeden ilk sözü değerli komutanımıza Oramiral Metin Ataç komutanımıza veriyorum. Buyurun efendim söz sizin.

Pîrî Reis Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi Emekli Oramiral Metin ATAÇ:

Çok teşekkür ediyorum Sayın başkan. Tabii ben hukukçu değilim ama 49 sene üniforma giymiş bir arkadaşınızım. Deniz kuvvetlerinin hemen hemen her biriminde görev yaptım; denizde görev yaptım, gemi komutanlıkları, filo komutanlıkları, komodorluklar... Onu anlatıyordum dışarıda. Deniz hukukuyla hep karşı karşıya gelmişizdir, deniz hukukuna hep ihtiyaç duymuşuzdur. Hatırlıyorum, köprü üstünde münakaşa çıkardı. Örneğin tatbikatlarda mavi kuvvetler var, kırmızı kuvvetler var. Ben de maviyim. Ege Denizi'nde Dora kanalından bir gün içerisinde 4 defa geçtiğim oluyordu. Şimdi tabii genç subaylar hemen karşı çıkarlardı. Efendim zararsız geçiş yapamayız falan. Aklıma şu geldi.

İlk 1958 Deniz Hukukunda zararsız geçişe bildirim şartı koymak mevzu bahis oldu. Yani önceden bildirimde bulunup geçme kuralı. Bunu isteyen de Rusya idi. O zaman Rus Deniz Kuvvetleri komutanı Amiral Gorshkov, tabii Rusya kıyı donanmasından açık denizlere, sıcak denizlere inmek istiyordu ve Gorshkov'un en büyük özelliği oydu. Kıyı sularında sefer için tabi korumacı davranılıyordu ve bildirim koyarak geçiş

yapılıyordu. Bizde de 1966 senesinde Bakanlar Kurulu kararı çıktı. Bildirimde bulunma şartı Deniz Hukuku Konferanslarında, iyi ki kabul edilmemiş. Oylamada 47 oya karşı bilmem kaç oyla reddedilmişti. O günden bugüne zararsız geçişte bildirimde bulunmak zorunluluğu yok. Ama ne diyorum size günde 4 defa geçtim. Nasıl bildirimde bulunacaksınız? Onun için Samim Hocam ikinci deniz hukuku konferansı olacak mı? Şu anda konjonktür böyle de deniz hukuku konferansı yapılması yönünde değil. Ama hazırlıklı olmalıyız. Kim hazırlık yapacak? DEHUKAM mı, Pîrî Reis Üniversitesi mi? Onun için diyorum bu çalıştaylar çok önemli. Her şeyden önce mevzuu öğreneceğiz yani, çözüm geliştiremesek bile. Bugüne kadar çözüm geliştirilmemiş. Birçok kişi işin kolayına kaçır, çözümsüzlük çözümdür der. Hayır. Hazırlık yapmamız lazım. DEHUKAM'ın kurulması Türkiye için çok iyi bir şans oldu. Bir otorite ortaya çıktı. Ama hepimizin katkıları da olmalı. Bizim burada deniz hukuku bölümümüz yok ama hukuk tarihi dersini muhakkak koymamız lazım. Hukuku geliştirecek olan insanların tarihi bilmesi lazım. Tarih gelecektir. Bunu tarihçi meşhur tarihçi Carl söylüyor. Tarihi bilmeden bir şeyi geliştiremeyiz. Onun için bizim üniversitelerimizde bu araştırma merkezlerinde, şimdiden hazırlık yapılması lazım. Bu çalıştayları çoğaltalım. Harp Okulu'nu yani askeri bahriyeyi de bu işin dışında tutmayalım, Samim Hoca da onu diyor. Sezer Hoca da söyledi. Muhakkak askeri bahriyeyi de bu işin içinde tutmamız lazım. Bana göre önemli bir iş yapıyorsunuz. Bunun da devamını diliyorum. Çok teşekkür ederim.

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer ILGIN:

Biz teşekkür ederiz Sayın Oramiral'im. İkinci sözü Sn. Prof. Dr. Enis Tulça'ya veriyorum.

Galatasaray Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. S. Enis Tulça:

Teşekkür ederim Sayın başkan. Yunan uyuşmazlıklarının Ege denizindeki sürecine baktığımızda genel olarak hukuki boyutta Yunanistan'ın bu selektif yaklaşımıyla "Ben seninle birçok konuyu konuşmam bile. Onlar benim hakkım. Kıta sahanlığı ve deniz etki alanları meselesinde Divan'a giderim. Eğer sen bunu istiyorsan tahkimnameyi konuşuruz. Ama bunun dışında Ege benim gölüm yani Yunanistan'ın gönüldür." diye

bir yaklaşımını yıllardır biliyoruz. Siyasi tarih çalışmalarım dışında zaman zaman deniz hukuku meselesinin içine girince, geçmişte işte Eritre -Yemen, Saint Pierre-Miquelon, Kanada- Fransa... gibi birçok geçmiş örnek içinde Yunanistan'ın %83'ü kıta, %17'ü ada olan, ben bir adalar deniziyim diye ortaya çıkıp, Girit, Kerpe, Rodos, Meis, Kıbrıs hattı çekip oradan Akdeniz'e doğru 41.000 km2 daha bir alan iddiaları vesaire. Aslında bunun hukukçular daha iyi bilir bana düşmenizi söylemek ama herhalde bunun bir tutarlığı da yok. Yani bir ülke ya kıta ülkesidir ya da adalar. İkisi aynı anda herhalde olmuyor. Dolayısıyla benim gelecek için bundan sonra bu bence sürüşmeye doğru gidecek olan Türk-Yunan ilişkileri içinde, Yunan Dışişleri bakanının geçen gün dediği gibi biz diyor artık askeri olarak daha dikiz diyor, Türkiye'ye karşı daha diplomaside ya da görüşmelerde daha sağlam bir kartımız var diyor. Hatta karasularımızı da genişleteceğiz diyor. Orada benim şahsi tahminim, Yunanistan karasularının Türk-Yunan Forumunda da ben katılımcıyım. Bir Yunanlı emekli Diplomat, toplantıda karasularımızı 10 mile çıkaracağız hava sahası gibi dedi. Şahsi tahminim, 12 mili Yunanistan Türk-Yunan savaşı çıktıktan 1,5-2 saat sonra ilan eder. Ama 10 mil mümkün. Bakan da birtakım açıklamalarda bulundu. Dolayısıyla bizim hukuki açıdan Türkiye'nin tamam tahkimname ile divana gidilmiyor ama sair mahkemelerde, Türkiye bir şekilde uluslararası hukuk katlarıyla, her ne kadar etkinliği artık çok zayıflasa da yüksek sesle bağırarak bir ülke konumuna girsek yavaş yavaş. Onun için sayın komutanıma katılıyorum. Sayılar çok değerli, çok önemli. Yunanistan'ın bize karşı belki başlayabilecek bazı taarruzlarına karşı bu uluslararası alanda hukuk katında ne yapılabilecekse, ben bunun tabii detayını bilmiyorum, hocalarım daha iyi biliyordur, bir mekanizmayı mahkeme katlarında nasıl işlevlik kazandırıp zaman içinde bir baskı aracı konumuna getirebiliriz? Çünkü onlar her yerde haklı haksız konuşuyor, her türlü teoriyi ortaya atıyor. Türk-Yunan forumunda işte biz söylüyoruz, ya işte pozitif gündem dediniz, bari şu meclisimizdeki Pontus kararını, Ermeni kararını, yani bunları bir kaldırın, iki üç tane sözde soykırım kararınız var Türkiye'ye karşı. Onlar da casus belliyi kaldırın diyor. Casus belli beni tehdit ediyor 30 senedir diyor işte 8 Haziran 1995'ten beri, halbuki o geçen bizim Galatasaray Üniversitesi'ndeki oturumda da anlattım. O gün ben yukarıda locadaydım. O bir vekillerin el kaldırıp aldığı bir karar değildi. Rahmetli Kamer Genç bildirgeyi okudu. Yunanistan 6 milin üstüne karasularını taşırsa bu bildirgeyi Türkiye'nin askeri

hazırlıklar dahil her türlü tedbiri alması, bildirgesini, çünkü sordular orada. 10 milletvekili kadar 5 partiden vermişti o yönergeyi. Hatırlıyorum işte o zaman Abdülkadir Aksu, Abdullah Gül, Ökkeş Şendiller vesaire. Turhan Tayan vardı o da imzacı idi, sordu kürsüye. Sayın Başkan oylamayacağız mı dedi. Yok dedi. Bu bir bildirge dedi Kamer Genç. Biz bunu Genelkurmay, Başbakanlığa ve de Cumhurbaşkanlığına göndereceğiz dedi. Ve oturumdaki diğer maddeye geçiyorum dedi, devam etti. Yunanlılar bunu Casus Belli kisvesine soktu, kendi kararları var, 1 Haziran 1995'te Deniz Hukuku Konferansı, 82'den sonra bütün ülkeleri dolaştı, imzalar bitti, yürürlüğe girdi. Hemen mecliste 12 mil hakkımızdır, uygun zamanda bu tasarrufumuzu kullanacağız kararını aldıktan 1 hafta sonra bizim mecliste de bu bildirge çıktı. Yunanlılar oyladı meclisimizden önce. Dolayısıyla Yunan tarafının bu mütecaviz her cephede ne yapabiliyorlarsa işte eski bir sözde Pontus veya sözde Ermeni soykırımı iddialarından efendime söyleyeyim, bugün ne kadar her cephedeki aktivitelerine karşı bizim de daha yüksek sesle ve hukuk katından ilerlememiz lazım. Profesör Oksman, bizim görüşlerimize yakın bir hocaydı. Siz tahkim kararlarını ve mahkeme kararlarını çok güzel sundunuz. Özellikle söyleyeceğim, çok önemli bir dalda, deniz hukukunda, ülkemizin daha yüksek ses getiren çalışmalarla, DEHUKAM'la, Dışişleri Bakanlığıyla, ülkemizin diğer bu konuyla ilgili kurumlarıyla ve üniversiteler arasında da ben bu çatıyı da görüyorum sayın başkanım en büyük ve etkili olabilecek mecra olarak. Dolayısıyla bu dileğimden bahsedebilirim. Geçmiş, tarih çok önemli sayın komutanım. Söylediğim gibi geçmiş çok önemli geleceği görebilmek açısından bu sözlerimi de bitirmek istiyorum. Çok teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum.

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer ILGIN:

Çok teşekkürler hocam. Değerli konuklar üçüncü konuşmacımız Sn. Dr. Öğr. Üyesi Sevda Keskin. Buyurun. Söz sizde.

Proje Yürütücüsü Pîrî Reis Üniversitesi Doktor Öğretim Üyesi Sevda KESKİN:

Teşekkür ediyorum Sayın Hocam. Sunumumu yaparken biraz heyecandan unutmuş olabilirim ama burada hem panelist olarak bulunan hocalarıma, Metin Paşa'ya, hocama ve DEHUKAM müdürümüze de çok teşekkür ediyorum.

Gerçekten de bizim aslında bu projeye başlamadan önce de hep aklımızda olan şey ve aslında yurtdışı saha çalışmasında da gözlemlediğimiz şey şu oldu. Aslında yurt dışında Türkiye'nin herhangi bir devlette de deniz hukukuyla ilgili konular gerçekten çok güncel. Ve biz bu yurt dışı saha çalışmasını yapmamızın bir amacı da önce mekanizmaları tanımak. Çünkü her ne kadar deniz hukuku derslerimiz, uluslararası hukuk derslerimiz olsa da yoğun bir tempo içerisinde biz bu mahkemelerin karar alma mekanizmalarını, mahkemelerin işleyişini, çok fazla takip edemiyoruz. Çünkü orada okuyup yaşayan, buralarda yüksek lisans yapanların her gün içinde olduğu bizim. Ben yüksek lisansla oraları ziyaret ettik. Bizim öğrendiğimiz biraz dezavantajlı durumdaydı. Biraz en azından bu konuda hem bir farkındalık yaratalım hem de mekanizmayı görelim diye ve aslında işin diplomatik boyutu, kullanılan dil yani hem bu siyasi anlamda, diplomatik anlamda ve hukuki anlamda alt yapı gerekiyor. Bizim birçoğu hukukçumuz, tabii ki çok değerli çalışanlar var ama genç nesil için en azından girilen normal akademik ortamlarda, uluslararası konferanslarda bile memleketle ilgili sorulan meselelere gerçekten farkındalıklı ve aslında duyarlı cevap vermesi gerekiyor. Denizciler bağlamında da kullanılan terminolojinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Verdiğim derslerde de buna değiniyorum. Yani geçiş terimleri için, özellikle Montrö için olsun, Ege'deki geçiş ve uygulama için olsun kullanılan terimler önemli. Çünkü 1982 Sözleşmesine koyduğumuz çekincenin devlet uygulaması boyutu bu açıdan çok önemli. Bir devlet uygulaması, bir mahkeme kararında, sahil güvenlik komutanlığının yazdığı bir kararda geçen ifade çok önem taşıyor. Çünkü karşı taraf her türlü uyuşmazlıkta Türkiye olarak şu ifadeyi kullandınız diyerek devlet uygulamasıyla aslında fiili durumda Türkiye'nin açığını yakalayıp hukuki anlamda "üstün" veya "avantajlı" konuma gelebiliyorlar. Biz birazda bunun farkındalığını yaratmak ve gerçekten kullanılan terminolojide de yeknesaklık sağlamak için hem derslerde hem bu tür projelerde zaten ifade etmeye, öğretmeye çalışıyoruz. Kendimiz de naçizane buna uygun davranmaya çalışıyoruz. Türkiye'nin deniz hukuku alanında gerçekten hocama katılıyorum baştan bahsettiği gibi yetiştirmemiz gereken çok daha

kapsamlı ve sayıca fazla olmamız gerekiyor. Çünkü iş sadece tabii ki askeri güç bir caydırıcılıktır, bir masaya oturmak için, anlaşma yapabilmek için gerekli koşulları sağlar ama hukuk bilgisi de bizim dediğim gibi bu şeylerden sonra alacağımız bir teminat belgesi oluyor. Bu anlamda DEHUKAM'ın varlığı çok önemli. 2015'te kuruldu. Yani Türkiye'de sadece 10 senedir var olan, ulusal nitelikli tek deniz hukuku uygulama araştırma merkezi. Tabi ki bizim ve diğer üniversitelerin uygulama araştırma merkezleri de var. Bu tür merkezler deniz hukuku çalışmak için teşvik edici nitelik taşıyor. Tüm bu ulusal ve uluslararası meselelerde, bu tür merkezlerin çok büyük alt yapı sapladığını ve aktif rol alması gerektiğini de düşünüyorum. Tabii ki yaptığım sunumla ilgili sorular varsa hocam izin verirse alabiliriz ama şimdilik deniz hukukunun eğitimi, önemi ve bu proje kapsamında yapmak istediklerimizi biraz anlatmak istedim. Bu konuda katkıları için de tekrardan bütün konuşmacılara, panelistlere, hocalarıma çok teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer ILGIN:

Biz teşekkür ederiz hocamıza bu değerli katkıları için. Bu oturumun son konuşmacısı Sn. Dr. Mustafa Başkara, Ankara Üniversitesi DEHUKAM Merkezi Müdürü. Buyurun söz sizde.

Ankara Üniversitesi Deniz Hukuku Ulusal Araştırma Merkezi (DEHUKAM) Müdürü Doktor Mustafa BAŞKARA:

Teşekkür ederim Sayın Hocam. Değerli rektörüm, saygıdeğer hocalarım, sayın komutanım, dekanım. Ben de açıkçası sözlerime, böylesi önemli bir projeyi ülkemize kazandırdıkları için Pîrî Reis Üniversitesi'ne ve projenin yürütücüsü ve proje ekibine teşekkür ederek başlamak istiyorum. Gerçekten böylesi çalışmaların çokça artması gerekiyor ki yarın, öbür gün herhangi bir senaryo ile karşılaşsak elimiz dolu ve hazırlıklı bir şekilde buna mukabil refleks gösterebilelim. Bu anlamda bu projenin konusu olan Uluslararası Mahkeme Kararları ne anlama geliyor diye baktığımızda da aslında uluslararası hukukun kaynakları arasında Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün 38. maddesi 3 asli kaynak sayıyor. Bunlardan birincisi uluslararası sözleşmeler, devletlerin birbirleriyle yapmış olduğu anlaşmalar. İkincisi uluslararası

yapılageliş hukuku, üçüncüsü ise yine hukukun genel ilkeleri dediğimiz prensipler. Bir de uluslararası hukukun yan kaynakları, tali kaynaklarını zikrediliyor. Bunlar iki tane. Birisi uluslararası mahkeme kararları, diğeri ise doktrin. Aslında bu proje uluslararası hukukun temel kaynaklarından, tali kaynakların ikisine hitap ediyor. Birincisi konusu itibariyle yargı kararlarını incelemesi bakımından, ikincisi, projenin çıktısı olan kaynaklar da doktrine katkıda bulunduğu için yarın öbür gün olası bir mahkeme sürecinde atıfta bulunulmak suretiyle argümanların dayanak gösterilmesi bakımından uluslararası hukukta somut karşılığı olan bir çalışma. Bu bakımdan değerlendirildiğinde aslında Türkiye’ye etkisi farklı mahkeme kararlarının içerdiği argümanlar bakımından böylesi bir mahkeme kararı olası Ege Denizi ile ilişkili bir konuda gündeme gelseydi sonucu nasıl olurdu noktasında bize ciddi ipuçları veriyor. Bakıldığında aslında uluslararası mahkeme kararları da birbiri üzerine inşa edilir şekilde. Hocalarımızın sunumlarına da yansıdığı üzere, 1969 Kuzey Deniz davası aslında 1982 Sözleşmesi’nin birçok maddesinin oluşmasında da rol oynuyor. Devam eden süreçte İngiltere-Fransa, Kanada-Fransa davaları gibi birçok davadaki gördüğümüz uygulamalar birbiri üzerine inşa edilen bir yapı. Ve bu yapının aslında yarın öbür gün olası bir Ege Denizi sorununun mahkemeye intikalinde karşılaşılabileceğimiz veyahut da karşılıklı anlaşma yoluna gideceğimiz takdirde de referans olarak kullanabileceğimiz süreçler, tüm bu süreçlerin akademik bir bakış açısıyla süzgeçten geçirilmesi, analiz edilmesi ve buna ilişkin ip uçlarının Pîrî Reis Üniversitesi gibi denizcilik alanında Türkiye’nin yegâne üniversitesi tarafından çalışılmış olması bizim açımızdan da çok büyük bir zenginlik. Biz de böylesi bir projenin başından itibaren yapabildiğimiz kadarıyla destekçisi olmuş olmaktan kurumun adına çok onur duyduğumuzu ifade etmek isterim. Yine bu oturumun başlığı olan “Türk Deniz Hukuku’nun Mevcut ve Potansiyel Sorunları” konusuna gelirken ben birkaç konunun da altını çizerek ilerlemek istiyorum. Burada öncelikle mahkeme kararından bahsediyoruz ama deniz hukuku uyuşmazlıklarının dünyadaki devletler arası en yaygın uyuşmazlık türlerinden biri olduğunu bilmemiz lazım. Çünkü devletler arasında bugün bakıldığında uyuşmazlık konularında deniz sınırlarının nihai bir sınıra ulaşmamış olduğu örnek çok fazla. Ama maalesef bizim coğrafyamızda bu meseleyi ülkenin beka meselesi olarak gören ve deniz hukukuyla ilgili adalar meselesindeki haksız iddiaların üzerinden siyaset üretip iç kamuoyunda da bunun bir şekilde bedelini

ödeme korkusuyla uyuşmazlığı çözümsüzlüğe doğru götüren bir anlayış karşısında bizim de aslında elimiz dolu bir şekilde hazırlanmamız icap ediyor. Ama genel anlamda bir uluslararası deniz hukuku uyuşmazlığı yani deniz sınırlandırma uyuşmazlığı varsa bunun dört ana çözüm metodu olabiliyor. Bunlardan birincisi karşılıklı devletler bir anlaşmayla bunu çözebilirler. İkincisi, devletler karşılıklı anlaşmayla çözemedikleri bir sorunu Uluslararası Adalet Divanı'na veya Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi'ne götürmek suretiyle mahkeme yoluyla çözebilirler. Üçüncüsü, mahkeme yolu yerine taraflar ihtiyari bir şekilde tahkim yoluna gidebilirler. Ya da sonuncusu, anlaşmama konusunda anlaşarak sorunu bir anlamda buzdolabına koyabilirler. Bizim de aslında birçok zaman başvurduğumuz yöntemlerden birisi bu. Peki Ege Denizi özelinde meseleye baktığımızda bizim buradaki sorunu ne olarak görmemiz lazım? Türkiye açısından bakıldığında Ege Denizi'nde bir sorunlar yumağı var. Yunanistan tarafından bakıldığında ise tek bir sorun, kıta sahanlığı sınırlandırılması meselesi ve hatta bu konuyu uluslararası mahkemeye götürme konusunda da istekli bir Yunanistan. Ama bizim açımızdan meseleye bakıldığında gayri askeri statüdeki adalar meselesi önemli bir uyuşmazlık meselemiz. Çünkü uluslararası sözleşmelerle gayri askeri statüsü teminat altına alınmış adaların silahlandırılması gerçeği var. Yine az evvel sunumlarda da zikredildiği üzere, 1996 sonrası yapılan çalışmalarla daha da nitelikli bir çalışmayla ortaya konulan egemenliği anlaşmalarla Yunanistan'a devredilmemiş ada, adacık ve kayalıklar meselesi başka bir sorun alanımız. Yine dünyada Yunanistan'dan başka bir örneği olmayan, Karasuları sınırının ötesinde bir FIR (Uçuş Bilgi Bölgesi) hattı uygulaması sadece Ege Denizi'nde karşılaştığımız bir mesele. Bu da yine uyuşmazlık alanlarımızdan bir başkasını oluşturuyor. Yine adaların karasuları sınırının genişliği meselesindeki uyuşmazlığımız, karşılıklı uyuşmazlık konularımızın en önemlilerinden biri. Nihayetinde kıta sağlığı dış sınırı meselemiz de sorunların bir başka yönünü oluşturuyor. Zikredildiği için yine ifade edeyim, Yunanistan'ın bir ada devleti olma iddiası vardı ve bir dönem çok fazla dile getirildi ama bu Uluslararası Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne ve uluslararası örf ve adet hukukuna göre mümkün değil. Artık bunun mümkün olmadığının onların tarafından da anlaşıldığını biz zannediyoruz. Yine de onlar belki bunu iddia etmeye devam ederler diye muhakkak zikretmekte fayda görülüyor. Ama hukuken, aslında az önceki hocamızın sorusuna da istinaden,

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin koyduğu, Kurallar kapsamında bu mümkün olmayan bir şey. Çünkü orada 1'e 9 gibi bazı somut koşullar var ve bu koşulları Yunanistan'ın ada devleti olmak bakımından sağlamadığı çok açık ve net bir şekilde söylenebilir. Peki Türkiye'nin mevcut potansiyel sorunları bunun ötesinde neler diye baktığımızda, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi 3. Deniz Hukuku Konferansı'nın çıktısı olarak 1982'de kabul ediliyor. Ama maalesef Türkiye'nin arzularının tam olarak yansıdığı bir metin olarak şekillenmiyor. Türkiye Sözleşme'nin hazırlık süreçlerinde Türkiye'nin denizlerdeki egemenliğini teminat altına alacak birçok girdide bulunma çabasında olmuş olsa da en nihayetinde ortaya çıkan sözleşme metninin Ege Denizi'ne uygulanması halinde ülkemizin menfaatlerine tamamen aykırı bir sonuç doğma ihtimaline istinaden Türkiye Sözleşme'nin üç maddesine ısrarlı itirazcı pozisyonuyla beraber sözleşmeye taraf olmuyor. Çünkü malumlarımız olduğu üzere sözleşmeye çekince koymak suretiyle katılmak da mümkün değil. Bu üç maddenin ötesindeki konulardaysa sözleşmeye Türkiye Dışişleri Bakanlığımızın notalarında da dahil olmak üzere atıfta bulunuyor. Türkiye çevre öncelikli konularda sözleşmenin ilgili hükümlerini zikrediyor, uyguluyor. Bunları uluslararası hukukun örf ve adet hukuku kuralı haline gelmesi suretiyle ve bu kapsamda sözleşme maddesi olarak değil, uluslararası örf ve adet hukuku kuralı olarak uyguluyor. Ama Türkiye olarak, Sözleşme'nin 3, 33 ve 121. Maddelerine; yani karasularının genişliğini 12 deniz miline kadar götürebilen buna yönelik taraf devlete yetki veren 3. maddesine, yine bitişik bölgeyi daha farklı anlamlandırarak normalde karasularının 2 katına kadar olabilecekken bunu 24 deniz mili demek suretiyle zımnen karasuları sınırının genişliğini 12 deniz miline çıkaran 33. maddesine ve adalara Münhasır Ekonomik Bölge ve Kıta Sahaneliği verme yetkisini bahşeden 121. maddesine ısrarlı itirazcı statümüzü koruyoruz. Bu aslında Türkiye'nin uluslararası alanda da artık bilinen konumu. Ama Türkiye özellikle son yıllarda Uluslararası Deniz Hukuku'nun oluşumuna somut girdiler yapma konusunda çok ciddi adımlar attı. Ve bunlardan en kritik olanı Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne taraf olmamamıza rağmen, onun bir uygulama anlaşması olan BBNJ Anlaşması'nı imzalamamız oldu. BBNJ Anlaşması, İngilizce adıyla “*Agreement under the United Nations Convention on the Law of the Sea on the Conservation and Sustainable Use of Marine Biological Diversity of Areas beyond National Jurisdiction*” yani Birleşmiş

Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Kapsamında Ulusal Yetki Alanı Dışındaki Alanların Deniz Biyoçeşitliliğinin Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Anlaşması'nı, Türkiye ana sözleşmeye taraf olmamasına rağmen imzaladı. Geçtiğimiz ay, aralık ayında önce TBMM'de bu anlaşma kabul edildi, 27 Aralık tarihinde resmi gazetede yayınlandı. 31 Aralık 2025 tarihinde de Sayın Cumhurbaşkanımızın onayı resmi gazetede yayınlandı. Halihazırda da Sayın Cumhurbaşkanımızın sözleşmeye taraf olma bildiriminin Birleşmiş Milletler daimi temsilciliğimiz tarafından Birleşmiş Milletler'e bildirilmesine, yani sürecin tamamlanmasına, ilişkin mektubunun daimi temsilciliğimiz tarafından teslim edilmesi süreci kaldı, bunun da kısa bir sürede gerçekleşmesini bekliyoruz. Yine bu anlaşma geçtiğimiz hafta cumartesi günü itibariyle, 17 Ocak tarihi itibariyle, 83 ülkenin artık yürürlüğe koyduğu bir anlaşma olması hasebiyle uluslararası anlamda yürürlüğe girdi. Bu anlaşmada altını çizmemiz gereken iki önemli husus var; birincisi bu anlaşmaya taraf olmamız, bizim Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne taraf olmama statümüzü etkilemeyecek. Zira anlaşmanın hem *preamble* kısmında hem de ilgili maddesinde buna ilişkin açık hüküm yer almaktadır. Dikkat etmemiz gereken ikinci husus, bu anlaşma Türkiye'nin beyanında da yazıldığı üzere Karasularımızın başlangıç sınırından itibaren 200 deniz mili ötesinde uygulanmaya başlanan bir anlaşma. Bu bakımdan da Ege Denizi ve Akdeniz'de uygulanmayacak bir anlaşma. Ama Yunanistanlı araştırmacılar bunun böyle olmadığı iddiasındalar. Ben de cuma günü Yunanistan'da bu konuda bir toplantıdaydım. Orada bir görüş ayrılığımız olduğu için bu konunun özellikle altını çizmem gerektiğini düşündüm. Ama şunu ifade edelim, bu anlaşma ile beraber Türkiye artık Uluslararası Deniz Hukuku'nun gelişim süreçlerine daha somut katkılar sunmak anlamında çok kritik bir adım atmış durumda. Ve uluslararası kamuoyu ciddi ve güçlü bir şekilde bu mesajı almış durumda. Çünkü Türkiye gibi benzersiz bir konumda olan ülke halihazırda çok az sayıda var. Yine Türkiye'nin mevcut deniz hukuku potansiyeli ve bunların sorundan daha fazla çözüme nasıl dönüşebileceği ile ilgili çokça zikredilen, bizim arada da istişarelerimizde gündemimize gelen, kurumlar arası koordinasyon ve eş güdüm meselesi var. Bu konuda da 2025 yılında Türkiye Cumhuriyeti olarak çok önemli bir dönem geçirdik. Çünkü 2025 yılında Türkiye ilk defa Deniz Mekânsal Planlaması haritasını yayınladı. Bu görev kurum olarak önce bize, DEHUKAM'a verildi ama hemen akabinde Dışişleri Bakanlığımız marifetiyle

devletimiz, kurumumuz tarafından yayınlanan haritayı sahiplendi ve artık devletimizin resmi Deniz Mekânsal Planlaması haritası haline geldi. Bu harita kapsamındaki çalışmaların koordinasyonu için de Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'yle bir Türkiye Deniz Mekânsal Planlaması Koordinasyon Kurulu Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı Başkanlığında teşekkül ettirildi. Bu kurulda ilgili tüm bakanlıklar bakanları düzeyinde temsil edilmekteler. Bu kapsamda aslında Türkiye'nin denizlerdeki varlığının fiili anlamda içini dolduracak mali ekonomi sektörler olarak ifade ettiğimiz denizdeki tüm çalışmaların koordine edileceği bir düzleme doğru ilerlemek noktasındayız. Bu Kurulun bundan sonraki yapılacak faaliyetlerde önemli bir koordinasyon noktası olacağı kanaatindeyiz.

Türk Deniz Hukukunun Güncel ve Mevcut Sorunları başlıklı bu panelde, Türkiye'nin hali hazırdaki sorunlarından ismen bahsetmekle sınırlı kalacağız ama Suriye yan sınırı deniz sınırlandırma meselemiz de önemli bir gündem maddemiz. Bu konuyla alakalı 1979-81 arasında mektup teatisi yöntemiyle epeyce çalışılmıştı ve bu kapsamda belirlenen bir tolere alan hali hazırda uygulama sahamızı da belirlemiş durumda. Bunun neticelenmesi Suriye'nin Hatay'ı tanımaması gibi nedenlerle gerçekleşmemişti ama şu anda yeniden gündemde ve bunun mümkün olmasıyla alakalı çalışmalar sürüyor. Tabi teknolojiye gelişmeler Deniz Hukukuna da yeni gündemler getirebiliyor. Bilhassa son süreçte karşılaştığımız denizde insansız askeri deniz araçlarıyla ilgili hukuki sorumluluk meseleleri, sualtı kritik altyapıları ile ilgili hukuki meseleler, yine Montrö Sözleşmesi'nin uygulaması konusunda çok ciddi tecrübeli Türkiye ama, insansız deniz araçlarıyla ilgili Montrö hükümlerinin bir anlamda uygulanması, uygulanmaması gibi biraz daha gündemimize görece yeni konular. Bunların hepsi aslında deniz hukukunun ne kadar çalışılmaya ihtiyaç duyulduğunu ve bu noktada Türkiye'nin deniz hukuku alanında yetişmiş insan gücü kapasitesinin artırılması gerekliliğini ortaya koyuyor. Bu bakımdan da Pîrî Reis Üniversitesi'nin Hukuk Fakültesi'nin özel bir gündemle birçok deniz hukuku eğitimi vermesinin, Deniz Hukuku Uygulama Araştırma Merkezi'nin Sezer Hocam müdürlüğünde yürütülmesinin çok önemli olduğunu, DEHUKAM'ın da kendi sorumluluğunun bilinciyle bu alana hizmet etmek üzere çalışmalar yürütmekte olduğunu, yine Pîrî Reis Üniversitesi'nde yakın zamanda kurulan DEKAT adıyla Deniz, Kutup ve İklim

Araştırmaları Öğrenci Topluluğu, ki biz bunun birçok farklı üniversitede de kurulmasını destekliyoruz, yeni neslin farkındalığı artsın, bu alana ilgisi artsın ve onlar da aslında yeni kaynaklar olsun ki bu konuları çalışmaya devam etsinler. Bu noktada gelecekle ilgili ciddi bir alttan gelen süreç var. Yunanistan’la ilgili de belki çokça konuşulduğu için güncel duruma ilişkin bir iki hususu ben söyleyerek konuşmamı bitireyim. Dün itibariyle Yunanistan’la karşılıklı güven arttırıcı önlemlerin bir silsilesi daha yapıp tamamlandı. Buradaki en önemli gündem maddesi Yüksek Düzeyli İş birliği Konseyi konusuydu. Çünkü önümüzdeki ay Yunan Başbakanının Ankara’yı ziyareti ve bu ziyaret kapsamında da Yüksek Düzeyli İş birliği Konseyi toplantısının yapılması gündemi var. Bu gündemle beraber aslında Türkiye ile Yunanistan arasında her ne kadar belirli aktörler üzerinden gerilim oluşturmaya yönelik gündemler söz konusu olabiliyor. Bunlar gerçekten de bizim gördüğümüz, karşılaştığımız durumlar. Geçen hafta yine 12 deniz miliyle ilgili bir Yunan parlamentosunda açıklamalar oldu. Bunlara rağmen devletler arasındaki ilişkinin karşılıklı bir düzlemde, yani olumlu bir düzlemde ilerlemesi iradesini yansıtan somut göstergelerle ilgili iki tane örneği ben paylaşmak istedim. Zira yakın zamanda bunların yansımına hep beraber şahitlik etmiş olacağız. Şu anda karşılıklı politikayı belki 2 kelime ile özetlemek gerekirse, sürpriz olmaması yönünde. Karşılıklı bir çekişme ve çatışma görüyoruz ama karşılıklı bir sürprize mahal vermeyecek, bu yüzden de sürpriz gerilimlere ve sahada hareketliliğe neden olmayacak bir süreç yürütüldüğünü en azından gözlemlediğimi sizlerle naçizane paylaşmak isterim. Tekraren ben böylesi bir toplantının tertip edilmesine, yani bizim için çok çok kıymetli olan ve uluslararası hukukta karşılığı olan konularla ilgili böylesi bir projenin yürütülmesine emeği olan, başta Sevda Hocam, yine proje ekibi arkadaşları Nil Hanım, Şeyma Hanım, yer alan öğrenci arkadaşlarımız, ama bütün bunların önünü açan Pîrî Reis Üniversitemiz, rektörümüz nezdinde teşekkür ederek sözlerimi tamamlamak istiyorum.

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer ILGIN:

Doktor Mustafa Başkara’ya teşekkür ediyoruz bu kapsamlı açıklamaları için.

PANEL SORU BÖLÜMÜ

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer ILGIN:

Değerli konuklar soru cevap bölümüne geçmek istiyorum. Buyurun hocam, ilk siz söz istediniz.

Pîrî Reis Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Ziya SÖĞÜT:

Öncelikle herkesi kutluyorum. Burada gerçekten etkili bir konu üzerinde tartışmalar yapıldı. Ben aslında 2 misafirimize soru sormak istiyorum. Hem Enis Hocama sormak istiyorum hem de Mustafa Bey’e sormak istiyorum. Ben konjektürel olarak bu sürecin sürekli kaşındığı kanaatindeyim. Yani Türk-Yunan ilişkilerinin özellikle Ege Denizi’nin çerçevesi ve bizde bu çok yaygın ve değişik bir perspektifte ele alındığı kanaatindeyim ki bunu Sevda Hocam biraz önce aslında terminolojinin ortak dile dönmesi gerektiğini ve bununla ilgili savlarımızın her yerde aynı dilde ifade edilmesi gerektiğini söyledi. Ki bu önemli bir tespitti. Bununla ilişkili olarak Mustafa Hocam aslında çok şeylerinde yapıldığını söyledi. Ve güzel bir perspektifle bize anlattı konuyu. Siz uluslararası alanda çok bulunduğunuz için bu soruyu sizlere yönelttim. Bizim bu hep savunma mekanizması ürettiğimizi de ben biliyorum. Bir tez geliyor önümüze ve biz hep teze karşı bir savunma geliştiriyoruz ve buna ilişkin bizim neden öncü olma pozisyonumuz, özellikle Ege’de şekillenmiyor? Bu bir devlet politikası mı yoksa bu bir aslında konjektürel olarak uluslararası bir problem mi?

Galatasaray Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. S. Enis Tulça:

Teşekkür ederim. Erken Cumhuriyet döneminde bu belki bir siyaset uygulamasıydı. Yani 1931’de gizli bir kararname ile Kraliyet Yunanistan’ın hava sahasını 3 milden 10 mile çıkarılması ki bu daha sonra belki fark edildi Türkiye tarafından. Veya 1936’da kara sularının 3 milden 6 mile çıkarılması. Şimdi ben yakinen biliyorum hasbelkader

ama anlatayım burada. Kendi sağlığını hiç görmedim ama o dönemin Türkiye'nin Atina Büyükelçisine sormuşlar kendisine, Türkiye bunlara tepki vermedi diye emekli olduktan sonra Büyükelçi demiş ki Yunanistan'da siyasetimizin müstesna bir noktaya gelmesi baltalanmak istenmedi. 30 Ekim 1930 hakem dostluk ve tarafsızlık antlaşmaları ve devam eden süreç ki bu doğru 45 hatta 52'lere kadar geliyor. 2. Dünya savaşında müstesna bir yakınlık var birlikte NATO'ya geliyor vesaire 55'te Kıbrıs meselesiyle kopuyorlar, kopmaya başlıyorlar doğrusu. Dolayısıyla o zaman Türkiye Cumhuriyeti bu 3 milden 6 mile çıkmayı veya hava sahasının 3 milden 10 mile çıkmasını bir ne çıkarıp, bir problem olarak sunup, mevcut oturmuş dostluk yuvasında olan Türk-Yunan ilişkilerine hanel getirmemesi için bir siyaset güdülmüş, o anlaşılıyor. Ama 1981 sonrası süreçte, yani 19. asır siyasi tarih kitapları ne yazar? Bir lke hasmıyla bir çatışma ortamına girmek istiyorsa 3 şey yapar. Bir; yapacağı işi kendi halkına meşruiyetini sunmak durumundadır, hazırlamak durumundadır. 1981 sonrası Yunan medyasının 81-89, 93-96 sürecinde 1,5 kuşak insanların beynini yıkayıp, Türkiye şuradan saldıracak, buradan yıkacak dendi hep. İki; silahlanma süreci. Sayın Komutanımın da bahsettikleri gibi, buyurdıkları gibi, 93'ten beri ortak doktrinle Kıbrıs'ta da ciddi bir silahlanma var. Yunanistan Türkiye'ye karşı silahlanıyor ve de uluslararası konjonktür. Yani bir Biden dönemi bence devam etseydi Harris'le Amerika'ya rağmen veya Amerika teşvikiyle bir Türk-Yunan çatışmasına gelinebilir miydi? Bilmiyorum. şimdi Trump var başka bir dönemde. Dolayısıyla bu süreçlerde söylediğiniz, bahsettiğiniz gibi bizim de çok daha agresif bir karşılıkla demin, işte benim de söylemeye çalıştığım gibi hukuki boyutta Sayın Mdrmn de bahsettiği gibi birtakım şeyler tabii ki yapılıyor ama bunun eşzamanlı olarak 80'li yıllardan beri daha agresif bir şekilde yapılması lazımdı. Burada Türkiye Cumhuriyeti bu açıdan akademisiyle, diplomasiyle, bürokrasiyle, siyasetiyle neden geri kaldı, 1 adım geri kaldı, 2 adım geri kaldı? Bence Yunanistan konusu Türkiye'de doğru okunmadı uzun yıllardır. Yani Yunanistan'la ilgili gelişmeler yakından takip edilmedi gibi geliyor bana. İki lke ilişkileri güzel olsun, komşuluk ilişkileri. Ama işin bu boyutunda Yunanistan'ın uzun soluklu Türkiye siyaseti bence Türkiye'den okunamadı. Bu okunamadığı için de karşı bahsettiğimiz, niye olmadı dediğimiz süreçler pek inisiyatif olarak öne çıkamadı diye düşünüyorum.

**Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları
Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer ILGIN:**

Çok teşekkür ediyoruz Enis hocam. Buyurun Mustafa hocam.

**Ankara Üniversitesi Deniz Hukuku Ulusal Araştırma Merkezi (DEHUKAM)
Müdürü Doktor Mustafa BAŞKARA:**

Ben de çok kısa bir şekilde ifade edeyim. Zaten tarihsel boyutunu Sayın Hocamız açıkladılar. Son dönemi ben sadece arz edeyim. Bakıldığında 2000 sonrası dönemde 2003-2007-2010 bunlar Güneş Kıbrıs Rum Yönetiminin Mısır'da, İsrail'de, Lübnan'da yapmış olduğu gayri hukuki anlaşmalara tekabül eden tarihler. Ama Türkiye 2019 yılında Libya'yla bir sınırlandırma anlaşması yaparak aslında bölgedeki proaktif konumunu çok net bir şekilde ortaya koydu. Hatta Yunanistan'ı da her zaman iddia etmiş olduğu adalara tam yetki vermek gibi taviz vermek istemeyeceği konularda tavizler de verdiği bir anlaşmaya götürdü ve Mısır'da bir anlaşma imzalamış oldular. Bakıldığında son bir yıllık süre içerisinde 2025'te harita bakımından iki önemli gelişme oldu. Birisi deniz mekânsal planlama konusunda Yunanistan'ın bir marine spatial plan açıklaması oldu. Ki bu açıklama aslında Türkiye ile aynı günde icra edildi. Türkiye, uluslararası hukuk temelindeki tezlerini ortaya koyan ve ilk defa resmi bir haritayla bunu şekillendiren bir haritayla mukabele etmiş oldu. Yine ağustos ayında Yunanistan'ın deniz parkı ilanına karşılık bizim birisi Kuzey Ege'de, birisi Akdeniz'de olmak üzere 2 tane deniz koruma alanını yansıttığımız bir açıklamamız oldu. Bunlara bakıldığında aslında Türkiye'nin proaktif bir şekilde orada aktif olduğunu görüyoruz. Ama şunu da söylemem lazım. Harita veyahut da bu tarz konularda daha öncü olmak her zaman da iyi bir şey değil. Çünkü bir noktada bir sınırı belirlediğiniz andan itibaren ondan vazgeçme ihtimaliniz yok. Artık orası sizin bir anlamda sınır çizdiğiniz bir nokta olmuş oluyor. Burada Yunanistan'ın şu anda belki siyasetçilerinin, karar vericilerinin en büyük yaşadığı problem, halkına açıklayamayacağı noktada olmalarından dolayı Ege Denizinde herhangi bir konuda karar alamamaları veya konuşamamaları. Bunun sebebi de maksimalist haritaların üzerinde birçok siyaset oluşturma çabasındalar ve artık o çabalar toplumda karşılık bulup perçinlendiği zaman oturup da masada müzakere etme ihtimaliniz kalmıyor. Bu bakımdan da aslında Türkiye Cumhuriyeti Devletimizin sistematik ve uluslararası hukuk temelinde bir

politika izlediğini biz her geçen gün daha net bir şekilde anlamış oluyoruz. Ve en son yapılan çalışmalar da aslında 1970’lerden itibaren savunduğumuz tezlerimizin, ortaya koyduğumuz hukuki argümanlarımızın çıktısı şeklinde haritaya yansıtılmış oldu. Yani biraz daha böyle gündelik siyaset veyahut da arka planla değil de uzun soluklu çalışmaların yansıtılmasıyla bir süreç yönetildiğini, özellikle son yıllardaki tecrübelerimizle müşahade ettiğimizi ifade etmek istedim. Teşekkür ederim hocam.

Otulum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer ILGIN:

Teşekkür ederiz Sn. Dr. Başkara’ya. Samim hocam buyurun.

Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Samim ÜNAN:

Teşekkür ediyorum. Ben de iki hususa çok kısa bir şekilde değineceğim. Birinci husus Sayın Metin Ataç Komutanımın belirttiği karasularına ilişkin husustur. Amerikalılar, Sovyetler rejimi devam etmekteyken Karadeniz’e sınırlı sayıda da olsa harp gemisi gönderiyorlardı ve bunlar zararsız geçiş yaptıklarını ileri sürerek zaman zaman Sovyet karasularına girip çıkıyordu. En sonunda Sovyetler bir harp gemisiyle bunlardan birini mahmuzladı. Sovyetlerin genel politikası “dünya taşımacılığı bakımından veya diğer bakımlardan bizim karasularımızdan geçme ihtiyacı yoktur; buna rağmen geçiş yapılmaya kalkışılırsa biz bunu tehdit olarak algılarız ve karşı çıkarız” dediler. Bundan hareketle sözü bağlayacağım nokta şudur: Herkes kendine göre, kendi çıkarlarına uygun değerlendirmeler yapıp arkasında durabiliyor. Bizim de önümüzdeki dönemlerde bunu yapmamız lazım. İkinci husus ise Sayın Ziya Söğüt Hoca’nın sorduğu sorudur. Aynı soruyu ben de soracaktım. Ancak cevabı alındığı için sormuyorum. Öte yandan, takımadalarla ilgili bir hususu değerlendirmekte yarar olabileceğini düşünüyorum. Fransızların, Pasifik Okyanusunda çok geniş adalardan oluşan deniz alanları var. Polinezya gibi. Fransa bu geniş alanlar sayesinde dünyanın deniz sınırları en büyük ikinci devleti konumunda. Fransız anakarası malum Avrupa kıtasında yer alan sınırlı bir kara parçasıdır. Fakat Pasifik Okyanusundaki adalar arasında mevcut olan geniş alanı düşündüğümüzde oraya takım ada kurallarının uygulanmasını iddia etmesi makul olabilir mi? Olmaz mı? Teşekkür ederim.

Galatasaray Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. S. Enis Tulça:

Çok uzak coğrafyada bir kıta var ve bundan çok uzak bir coğrafyada bir takımadalar birliği var söylediğiniz gibi. Bununla ilgili biz hep tabii Ege'den dolayı işte ters taraftaki adalar, Doğu Ege adaları işte Eritre-Yemen, St.Pierre-Mikelon, Fransa-İngiltere davalarının bu kısımlarını ben kendim takip etmeye çalıştım. Uzaktan bir deniz hukukçusu olmayarak ama işte siyasi sürecini takip etmiş bir insan olarak. Ama sorulduğunuz sualde geçmiş başka içtihatlar var mı ya da uygulamalardan dolayı Fransa'nın bunu öne sürmesi ve bunun ne derece kabul gördüğü veya görmediği uluslararası hukuk boyutunda onun cevabını açıkça bilmiyorum. Sayın Hocam belki destek olur bana. Ama Fransa'nın da bir dış politikası vardır. Biraz böyle burnu yukarıda malum bildiğiniz gibi. O minvalde ne söylenebilir konuda? Sözü Hocama bırakmak istiyorum.

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer ILGIN:

Hocam, bu konu çok geniş bir konu. Onun ayrı bir etkinlik konusu yapalım isterseniz. Buyurun Dr. Keskin, siz söz almak istediniz.

Proje Yöneticisi Pîrî Reis Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi Sevda KESKİN:

Sadece Hocam 47. maddede koşullara uygun olmadığını söyleyebiliriz Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin. Hem deniz mili bağlamında hem de adaların konumu bağlamında yani Endonezya-Filipinler gibi bir bütünlük oluşturan bir ada olmadığı için hatta Yunanistan'ın iddiası da bu yüzden kabul edilmiyor. Anakara ve adalar olduğu zaman da kabul edilmiyor. Bu nedenle çok kabul gören bir iddia değil diyeyim hocam. Çok da zaman almayayım. Teşekkür ediyorum.

Pîrî Reis Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi Emekli Oramiral Metin ATAÇ:

Hocam Karadeniz son derece önemli bizim için bölgesel sahiplik prensibini uyguluyoruz. Yani Karadeniz ve Karadeniz'e sahildar devletler olarak dışarıdan kimse gelmesin diyoruz. Biz Amerikalara diyoruz ki senin gelmene gerek yok, biz buradayız ve güçlüyüz. Ama tabi şimdi Avrupa Birliği 2024'te en son karar aldı, Karadeniz'deki çözümlere müdahil olmak istiyor. Amerika da nedense kafayı Karadeniz'e takmıştı. Dediğiniz doğrudur. Karadeniz'de karasuyu, zararsız geçişle

ihlale gerek yok. Ama dümen arızası oluyor veyahut başka bir şey oluyor, giriyor. Mahmuzladığı da doğrudur. Karadeniz son derece hassas bir deniz bizim için. Ve Montrö Karadeniz'i yıllarca korudu. Soğuk dengeyi korudu. Ve hala da koruyor. Biz tabii Karadeniz'de Montrö'nün kılına dokunmasını istemiyoruz. Montrö'ye göre geçiş olabiliyor belli şartlarda. Tonaj kısıtlamaları var. Bildirim var Montrö'ye göre. Ama şunu söylemek istiyoruz ki, yıllarca Rusya'nın da işine geldi bu. Rusya Montrö'ye sarıldı ve bize destek oldu yıllarca. Özellikle 2008 Gürcistan krizinde. Haklısınız. En iyi çözüm Karadeniz'e sahilgar ülkeler dışındaki ülkeler gelmemelidir. Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sezer ILGIN:

Oturum Başkanı Pîrî Reis Üniversitesi Deniz Hukuku ve Uygulamaları Araştırma Merkezi Müdürü Profesör Doktor Sezer ILGIN:

Teşekkür ediyorum. Değerli konuklar, sanıyorum başka soru yok. Yalnız oturum başkanı başkan olarak değerlendirme ile ilgili zamanınızı fazla almak istemiyorum. Ancak “Türk Deniz Kamu Hukuku” ve özellikle “Deniz Yetki Alanları” konusunda önemli olduğunu düşündüğüm bir dileğimi de, en fazla 5 dakika içerisinde sizlere yansıtmak, sizlerle paylaşmak istiyorum.

Kuzey Akdeniz'deki (Ege Denizi'ndeki) yetki itilaflarıyla ilgili olarak yansıda gördüğünüz küçük gemi, şu anda, İTÜ Denizcilik Fakültesinde rıhtıma bağlı olarak duruyor. Tuzla sahilinden geçerken de görürsünüz. Küçük bir gemi, ancak büyük önemi var bu geminin. Bunu sadece ben söylemiyorum. California Üniversitesi'nde ve diğer yabancı üniversitelerde yazılmış tezler ve yayınlar söylüyor. Diyorlar ki, Yunanistan'ın Ege'deki emrivakilerini önleyen HORA / SİSMİK I gemisidir. Bu gemi bildiğiniz gibi eski. Eski derken, 1941 yılında yapılmıştır. 2. Dünya Savaşı'nda Amiral Dönitz'in Denizaltı filosunun kurtarma gemisi olarak Kuzey Atlantik'te görev yapmış, II. Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizlere devredilmiş, sonradan da Türkiye'ye. İlk önce R/V HORA daha sonra da ismi değiştirilerek SİSMİK I adıyla bölgede görev yapmıştır.

Bilindiği üzere, Kuzey Akdeniz’de (Ege’de) Yunanistan 1960-1973 yılları arasında tüm Ege kıta sahanlığının kendisine ait olduğunu iddia ederek, bu bölge için çeşitli ruhsatlar vermiş ve kıta sahanlığında yoğun arama ve işletme faaliyetlerine başlamıştır.

1976 Ağustos ayında Türkiye HORA (SİSMİK I) gemisini bölgeye göndermiş, arama ve sismik araştırma faaliyetlerine başlamıştır. Yunanistan’da PASOK lideri Andeas Papandreou, hükümete bu geminin batırılmasını önermiş, Türkiye, bunun bir savaş nedeni sayılacağını açıklamıştır.

Bu olay üzerine her iki ülkenin silahlı kuvvetleri alarm durumuna geçmiştir. Yunanistan BM. Güvenlik Konseyini (*United Nations Security Counsel*) acil toplantıya çağırmış ve ayrıca konuyu tek taraflı olarak ICJ (Uluslararası Adalet Divanı’na (*International Court of Justice*) taşımıştır.

Türkiye ve Yunanistan arasında 11 Kasım 1976 tarihinde Bern’de imzalanan anlaşma ile, tarafların kıta sahanlığını sınırlandırmaları ve aralarındaki buna ilişkin sorunu görüşmeler yolu ile çözmeleri esası kabul edilmiştir.

Bu anlaşma ile başlayan diyalog 1981 yılına kadar sürmüştü ve daha sonra “Papandreou” hükümeti döneminde görüşmeler kesilmiştir.

Yunanistan’ın 1982, 1985 ve 1987 yıllarında anlaşmayı ihlal edici faaliyetlerine, Türkiye’nin her karşı çıkışında, Yunanistan Bern Anlaşmasının işlerliğinin bulunmadığı yolundaki iddiasını yineleyerek, ayrıca Ege’nin hangi bölgesinde ne tür faaliyette bulunacağına yalnız kendisinin karar vereceğini açıklamıştır.

Daha sonra, Yunanistan’ın benzeri faaliyetlerde bulunması üzerine, yine SİSMİK I 1987 yılında da bölgeye gönderilmiştir. SİSMİK I’ın bu faaliyetleri sonucunda, Yunanistan’ın bölgedeki petrol arama faaliyetleri durdurulmuştur.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ve Uluslararası Adalet Divanı” kararlarında da HORA / SİSMİK 1. Geminin adı defalarca zikredilmektedir. Daha önce de açıklandığı üzere, sadece bu gemiyle ilgili olarak, yurtdışında da çeşitli yayınlar, araştırmalar ve doktora tezleri dahi bulunmaktadır.

Ancak, öğrendiğimize göre, bu gemi çok kısa bir süre içerisinde hurda olarak parçalanıp, sökülecektir. “Türk Deniz Kamu Hukuku”na, “Türkiye’nin Deniz Yetki Alanları” konusundaki iddia ve taleplerine, büyük katkısı olan ve aynı zamanda tarihi değeri de bulunan bu geminin sökülme yerine, Tuzla sahilinde emniyete alınmış bir şekilde, Türk halkının ziyaretine açık bir müzeye dönüştürülmesinde ve “MAVİ VATAN DENİZ YETKİ ALANLARI MÜZESİ” veya “R/V HORA-R/V SİSMİK I MÜZESİ” olarak veya uygun görülecek bir başka adlandırma ile kullanılmasında yarar olacağını düşünmekteyim.

“Hepinize çok teşekkür ediyorum. Bu etkinliği düzenleyen, projeyi hazırlayan emeği geçen arkadaşlarımıza, destek verenlere ve tüm katılım sağlayanlara teşekkürlerimi sunuyorum. Hoşça kalın.

Sunucu:

Teşekkür belgelerini vermek üzere üniversitemiz rektörü Sayın Prof. Dr. Nafiz Arıca’yı kürsüye davet ediyorum.

